

**UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
RÍMSKOKATOLÍCKA CYRILOMETODSKÁ
BOHOSLOVECKÁ FAKULTA**

TEOLOGICKÉ ROZLIŠENIE HRIECHOV

BAKALÁRSKA PRÁCA

2013

Júlia Kubicová

**UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
RÍMSKOKATOLÍCKA CYRILOMETODSKÁ
BOHOSLOVECKÁ FAKULTA**

TEOLOGICKÉ ROZLIŠENIE HRIECHOV

Bakalárska práca

Študijný program: riadenie cirkevných a neziskových organizácií
(Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., externá forma)
Študijný odbor: 6161 katolícka teológia
Katedra: Katedra morálnej teológie
Školiteľ: ThDr. Michal Vivoda, PhD.

Bratislava 2013

Júlia Kubicová

Čestné prehlásenie

Dolu podpísaná Júlia Kubicová týmto čestne prehlasujem, že som bakalársku prácu s názvom:

Teologické rozlíšenie hriechov

vypracovala sama, a že pramene a literatúru, ktorú som pri jej tvorbe použila, som uviedla v bibliografii tejto práce.

V Bratislave, 2013

podpis

Abstrakt:

KUBICOVÁ, Júlia : Teologické rozlíšenie hriechov (Bakalárska práca). Univerzita Komenského v Bratislave - Rímskokatolícka Cyrilometodská bohoslovecká fakulta, Katedra morálnej teológie. Školiteľ : ThDr. Michal Vivoda, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie : bakalár. Bratislava : 2013.

Cieľom práce je predstaviť teologické rozlíšenie hriechov v rámci morálnej teológie a zdôrazniť rozdiel medzi ťažkým a ľahkým hriechom.

Kľúčové slová: hriech, prvotný, dedičný, smrteľný, ťažký, všedný, záhubný, zraňujúci, sociálny.

Abstract:

KUBICOVÁ, Júlia : Theological distinction of sins (Bachelor thesis). The Comenius University in Bratislava - Roman Catholic Theological Faculty of Cyril and Methodius, Chair of Moral Theology. Thesis Advisor: ThDr. Michal Vivoda, PhD., Academic qualification degree: Bachelor. Bratislava: 2013.

The aim of this work is to present the theological definition of sin in moral theology and emphasize the difference between serious and venial sin.

Keywords: sin, original, ancestral, fatal, serious, venial, killing, hurtful, social.

OBSAH

ÚVOD	6
1 SVÄTÉ PÍSMO	7
1.1 STARÝ ZÁKON.....	8
1.2 NOVÝ ZÁKON	11
1.2.1 SYNOPTICKÉ EVANJELIÁ	11
1.2.2 JÁNOVE SPISY	12
1.2.3 PAVLOVE SPISY	13
2 STAROVEK	16
3 STREDOVEK	18
4 NOVOVEK A SÚČASNOSŤ	21
4.1 TRIDENTSKÝ KONCIL	21
4.2 TEOLÓGOVIA A SVÄTÍ	22
4.3 PROTESTANTSKÁ TEÓRIA	28
5 SÚČASNÉ UČENIE MAGISTÉRIA	31
5.1 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL	31
5.2 KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI	32
5.3 JÁN PAVOL II.	33
5.4 BENEDIKT XVI.	36
ZÁVER	37
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	40

ÚVOD

V práci sa zameriavame na *teologické rozlíšenie hriechov*, čo znamená, že rozdiely medzi hriechmi zdôrazňujeme hlavne na teologickej úrovni, kde ide o rôzny stupeň a rozdielny spôsob vzdialenia sa od Boha. Pre hlbšie a lepšie pochopenie závažnosti problematiky sa v skratke dotýkame i príbuzných oblastí témy, po jednotlivých obdobiach ako po sebe nasledujú, ako i aspektov, ktoré naň vplývajú, respektíve ho vzbudzujú.

Začneme Svätým písmom, ktoré je spolu s Tradíciou prameňom, z ktorého vychádza učenie Katolíckej cirkvi. V Novom zákone bližšie nahliadneme do synoptických evanjelií, do Evanjelia podľa sv. Jána, aj listov sv. Pavla, na ktorého náuku sa odvoláva aj protestantské chápanie, ktoré tiež stručne vysvetlíme; vzhľadom na uvedené, považujeme za potrebné poukázať hlavne na rozdiely Lutherovho učenia o hriechu.

Pramene, z ktorých čerpáme: Sväté písmo, vyhlásenie Magistéria, diela a svedectvá svätých, učenie vybraných cirkevných otcov, náuka významných teológov, zvlášť sv. Augustína a sv. Tomáša Akvinského, (ktorých učenie je základom celej cirkevnej doktríny o hriechu), nám pomôžu problematiku hriechu hlbšie pochopiť a vybrať tak najcennejšie informácie.

Teologické vysvetlenie ťažkého a ľahkého hriechu preniká celou cirkevnou tradíciou a bolo vyhlásené aj Tridentským koncilom; toto učenie ďalej rozvíja Magistérium a pápeži vo svojich encyklikách, preto sa tejto časti venujeme podrobnejšie ako ostatným, vrátane niekoľkých varovaní, výziev a upozornení pápežov.

Prácou chceme poukázať nielen na hriech ako taký, ale najmä vyzdvihnúť rozdiel medzi hriechmi, ktoré majú či už v menšej alebo väčšej miere, vplyv a zásah na celú spoločnosť, teda sa snažíme viac upovedomiť o fakte, že hriech jednotlivca sa netýka len jeho samotného. Preto považujeme za správne viac o téme komunikovať a informovať z hľadiska príčiny, vďaka ktorej môžeme správne pochopiť vyplývajúce dôsledky hriešneho konania, ktoré majú morálny, resp. nemorálny a niekedy až katastrofický dopad. Informácie, ktoré súhrnne predkladáme, by mohli podnietiť k formácii svedomia a následne i zodpovednejšieho konania, čo je nesmierne dôležité pre aktuálnu absenciu, nezáujem, laxnosť až apatiu dnešných ľudí k tejto téme.

1 SVÄTÉ PÍSMO

V celej Biblii nachádzame informácie o hriešnych prečinoch človeka, o jeho zlyhaniach, pádoch do hriechu, ktorý má mnoho pomenaní a „väčšinou sú prevzaté z reči vyjadrujúcej ľudské vzťahy: pochybenie, nepravosť, vzbura, nespravodlivosť atď.“¹ „Hriech, prv než by bol vyvolal gesto človeka, skazil jeho ducha; a keďže ho zasiahne v jeho vzťahu k Bohu, ktorého je obrazom, nemôžeme si ani len predstaviť radikálnejšiu prevrátenosť, ani sa čudovať, že hriech má také ťažké následky,“² lebo „hriech človeka neútočí len na Božie práva, lež zasahuje, aby sme tak povedali, jeho srdce“.³ „Hriech je nadovšetko a predovšetkým nevernosť lásky, kedy sa človek ocitá v stave, v ktorom odmieta Božiu lásku, tvrdošijne odmieta neuhastiteľnú potrebu lásky.“⁴ Boh nás prostredníctvom Svätého písma jasne, priam až varujúco upozorňuje: „Keď máš hriech odpustený, neprestaň sa báť a nehromad' hriech na hriech“.⁵ Rozmanitosť, mnohotvárnosť, stupeň a prejavy hriechov sú veľké a ich dopad tiež. Svojimi slabosťami, pohnútkami, lákadlami sveta i diabla denne niekoľkokrát zlyhávame; začínajúc veľakrát akoby nevinne - v srdci. „Lebo znútra, z ľudského srdca, vychádzajú zlé myšlienky, smilstvá, krádeže, vraždy, cudzoložstvá, chamtivosť, zlomyseľnosť, klamstvo, necudnosť, závisť, rúhanie, pýcha, hlúposť.“⁶ „Nenávisť Pána voči hriechu je tak plamenná, že všetky diela Starého i Nového zákona sa zameriavali na jeho zničenie a predovšetkým dielo presväteho utrpenia jeho Syna [...].“⁷ Celé naše dejiny spásy Starého a Nového zákona sú presiaknuté nielen hriechom, ale najmä Božím milosrdenstvom - ako odpoveďou nášho milujúceho Stvoriteľa, „[...] lebo dejiny spásy nie sú ničím iným ako dejinami neúnavne opakovaných pokusov Boha Stvoriteľa, aby vytrhol človeka z hriechu.“⁸

V nasledujúcich podkapitolách poukážeme, ako v Starom i v Novom zákone nám svätopisci ponúkajú v moci a z vnuknutia Ducha Svätého, základné podnety pre teologické rozlíšenie hriechov.

¹ BERNASCONI, O. Hříšník - hřích. Praha: Omluvy nakladatelství, 1999, eds. FIORES, S. & PAOLO s. r. l., 1994, 6. vyd.).

² LYONNE, S. Hriech. s. 212. In: SLOVNIČEK HRIECH. Hriech. Dabbling, 2004, eds. LYONNE, S. & DUFOUR, X., (*Vocabulaire de théologie biblique*, Paris: Les Éditions du Cerf, 1988).

³ LYONNE, Hriech, s. 215.

⁴ BERNASCONI, Hříšník - hřích, s. 10.

⁵ Sir 5,5.

⁶ Mk 7,21-23.

⁷ SCUPOLI, L. *Duchovný zápas*. Bratislava: Omluvy, 2004, s. 152.

⁸ LYONNE, Hriech, s. 212.

1.1 Starý zákon

Zo Starého zákona nepoznáme konkrétne pomenovanie *hriech*, za to však už od stvorenia sveta sa s ním stretáme.

„*Non serviam hoc modo*“⁹ - prvý pyšný odpor proti Bohu, vzburá stvorenstva. Vzniklo peklo. Hriech presahuje dimenziu ľudskosti; nie je od človeka, ale od anjela, ktorý zlyhal vo svojej pýche. Anjel svetla - Lucifer ťažkým hriechom stratil posväcujúcu milosť. Preto Bohom zvrhnutý do tmavých priepastí podsvetia¹⁰ upadol do večného zatratenia. Až do súdu je zloduchom v nebeských sférach, luhárom a otcom lži, kniežaťom a mocnárom, vládcom tohto temného sveta, ktorý, ako sám Pánovi vraví, chodí krížom - krážom po zemi, obchádza ako revúci lev a hľadá, koho by zožral.¹¹

V Edene sa opäť z neposlušnosti a pýchy odohrala ľstivá scéna, ktorá mala veľmi dramatický a generačný dopad na celé ľudstvo. Had sofistikovane naviedol ženu: „[...] budete ako Boh, budete poznať dobro a zlo.“¹² A ona vzala ovocie zo stromu v strede raja, dala aj svojmu mužovi, a on tiež jedol.¹³ Pri tejto udalosti si môžeme povšimnúť, že „pri koreni hriechu stojí pochybnosť, podozrievanie Boha, [...] z pochybností sa rodí nedôvera, [...] a tým sa rodí egoizmus, žiadostivosť, žiarlivosť, strach, konflikt, násilie a všetky podoby zla.“¹⁴ „Skrze jedného človeka prišiel na svet hriech a skrze hriech smrť, a tak smrť prešla na všetkých ľudí, pretože všetci zhrešili.“¹⁵

Nakoľko Adam a Eva sú naši prarodičia, tento prvotný hriech od nich dedíme z generácie na generáciu, a tým sa dotýka každého jedného z nás, hoci nie je našim osobným hriechom, ale dedičným. Z knihy Pôvodu preto môžeme čerpať jasnú predstavu o našom ľudskom pozemskom živote, ktorú prorokoval sám Pán Adamovi, a ak k tomu pridáme naše ľudské slabosti, nástrahy sveta a diabla, život bez hriechu na zemi sa tak zdá byť pre bežného smrteľníka takmer úplne nemožný: „[...] budeš prekliaty, [...] na bruchu sa budeš plaziť a prach zeme hltáť, [...] nepriateľstvo ustanovujem medzi tebou a ženou, medzi tvojím potomstvom a jej potomstvom, ono ti rozšliape hlavu a ty mu zraníš pätu, [...] nech je prekliata zem pre teba, [...] trnie a bodľacie ti bude rodiť, [...] v pote svojej

⁹ „Nebudem slúžiť, ako chce Boh.“

Boha II., Olomouc: Matice cyrilome-
¹⁰ 2Pt 2,4; Iz 14,15.

¹¹ Porov. 2Pt 4,4; Jn 8, 44; Ef 6,12;

¹² Gn 3,5.

¹³ porov. Gn 3,5-6.

¹⁴ PHILIPPE, J., *Vnútna sloboda*,

¹⁵ Rim 5,12.

tváre budeš jesť svoj chlieb [...].¹⁶ A Eve: „[...] rozmnožím tvoje trápenia a ťarchavosť, v bolesti budeš rodiť, muž bude nad tebou vládnuť, [...] lebo prach si a na prach sa obrátiš!¹⁷ Lavína hriechov bola tak priamo z Edenu spustená na celé potomstvo ľudstva, a človek sa stáva otrokom ľudskej slabosti - hriechu, ktorý „sa javí ako prekážka v najvyššom stupni, ako jediná prekážka uskutočnenia Božieho plánu, jeho kráľovstva, jeho slávy.“¹⁸

Temnosť hriechu nám lepšie pomáha pochopiť stať o stavbe babylonskej veže. Ľudia si namýšľali, že sa môžu vyrovnat' Bohu, že budú ako on, prípadne proti nemu. Tu pozorujeme podobnú falošnú túžbu, ako v predchádzajúcej časti - chcieť byť ako Boh.¹⁹ Táto túžba bola vlastná ako našim prarodičom, tak i ľudom, ktorí s týmto úmyslom stavali babylonskú vežu (s malým rozdielom, že oni skôr vsádzali na svoje sily, než by sa báli Boha, boli viac-menej voči nemu ľahostajní, ale chceli istým spôsobom vládnuť).²⁰ „Podľa rozprávania o babylonskej veži, následkom hriechu je roztrieštenie ľudskej rodiny, ktoré sa začalo už prvým hriechom a teraz dochádza ku krajným dôsledkom vo svojej spoločenskej forme.“²¹ „Nevernosť a klamstvo proti Pánovi, odpad od nasledovania Boha, reči násilné a odbojné, myslenie v srdci reči lživých, [...] krivá prisaha, lož, vražda, krádež, cudzoložstvo a násilie, krv stíha krv. [...] Hriech sa stáva veľmi konkrétnou realitou a poznávame, čo vzíde z opustenia Jahveho: násilia, lúpeže, nespravodlivé rozsudky, lži, cudzoložstvá, krivé prisahy, vraždy, úžery, výsmech práva, jedným slovom, všetky sociálne neporiadky.“²²

„Roztržka s Bohom nesie so sebou tiež roztržku medzi členmi ľudského spoločenstva: roztržku medzi osobami, v rodine, v spoločnosti,²³ teda každý osobný hriech je z hľadiska svojich následkov aj sociálnym, to znamená, že hriech každého človeka sa istým spôsobom odráža aj na ostatných, čo je tienistou stránkou solidarity, nakoľko zasahuje spoločnosť; je dôvodom roztrieštenosti ľudských vzťahov. Tému sociálneho hriechu v dnešnej podobe si bližšie objasníme v časti cirkevných dokumentov.

¹⁶ Gn 3,14-19.

¹⁷ Gn 3,14-19.

¹⁸ Porov. LYONNE, Hriech, s. 213.

¹⁹ Porov. Gn 3,5.

²⁰ Porov. JÁN PAVOL II. Reconciliatio et oblatio [in: *Enchiridion* (2003), 22.03.2013]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/holy_father/pope_john_paul_ii/encyclicals/encyc025_01.htm

²¹ JÁN PAVOL II., Reconciliatio et

²² LYONNE, Hriech, s. 215 - 216.

²³ BERNASCONI, Hříšník - hřích, s

U Izraelitov sa hriech prejavuje i ako túžba uctievať modly, ktorá sa (nielen) v Starom zákone spomína hneď na niekoľkých miestach.²⁴ Žiadali od Mojžiša: urob nám boha²⁵ - tu je už jasne vidieť zavrnutie Božej moci. Ďalšími prehrešeniami, nielen v tej dobe, je neláskavosť k sirotám a k vdovám, reptanie, žiarlivosť Kaina, zúrivosť Ezaua, pomstivosť Simeona a Léviho za zneuctenie svojej sestry, znesväcovanie soboty, neposlušnosť, neúcta voči Bohu, hlúposť, hnev a nespravodlivosť.²⁶ Už prorok Izaiáš varovne napomína: „Ale vaše hriechy sú priehradou medzi vami a vašim Bohom [...]“²⁷

V starozákonných textoch vidieť rozlíšenie hriechov: na spáchané proti Bohu a na tie, ktoré sa týkajú blížneho;²⁸ a rozlíšenie hriechov, ktorých sa človek dopustí zo slabosti alebo z neskúsenosti.²⁹ Už v tej dobe „sa vyhlasovalo, že za mnohé hriechy, spáchané s plným vedomím, rozličné formy necudnosti, modlárstva, uctievanie falošných bohov, vinník má byť vylúčený zo svojho národa, čo mohlo tiež znamenať odsúdenie na smrť. Naproti tomu iné hriechy, hlavne tie, ktoré boli spáchané z nevedomosti, sa odpúšťali prinesením obety.“³⁰

Medzi najťažšie hriechy proti Bohu patrí idolatria, mágia a rúhanie sa Bohu.³¹ Pokiaľ ide o hriechy spáchané proti blížnemu, tu sa rozlíšením poukazuje napríklad nielen na vzburu proti rodičom, únos človeka, cudzoložstvo,³² ale aj na takzvané *do neba volajúce hriechy* (úmyselná vražda, sužovanie chudobných, vdov a sirôt, zadržovanie alebo skracovanie zaslúženej mzdy)³³: krv Ábela, hriechy Sodomčanov, nárek utláčaného národa v Egypte, nárek cudzinca, vdov a sirôt, nespravodlivosť voči najatým robotníkom.³⁴

Napriek všetkej ľudskej hriešnosti, v časti Starého zákona zaznieva prísľub Božej útechy, kedy Boh vo svojej milosrdnej láske - na našu záchranu, povedal ústami Ezechiela: „Ak sa hriešnik odvráti od všetkých svojich hriechov, [...] na jeho hriechy, ktoré popáchal, si nespomeniem [...]“³⁵

²⁴ Dt 6,14; 7,4; 32,21.

²⁵ Ex 32-34,1.

²⁶ Ex 22,22-24; Nm 11,1; Gn 4,5; G 1Sam 6,19-20; 2 Sam 6,7; Prís 14,2'

²⁷ Iz 59,1.

²⁸ Porov. 2Sam 12,13.

²⁹ Porov. Ž 25,7; Jób 13,26.

³⁰ JÁN PAVOL II., *Reconciliatio et*

³¹ Porov. Ex 22,19; Lv 20,2; 24,11-1

³² Porov. Lv 20,9; Ex 21,16; Lv 18,6

³³ *Katechizmus pre veľkých i malých*

³⁴ Gn 4,10; Gn 18,20; 19,13; Ex 3,7

³⁵ Ez 18, 21-22.

1.2 Nový zákon

V Novom zákone nám „plné zjavenie toho, čo urobila Božia láska, aby skoncovala s hriechom, umožňuje odkryť opravdivý rozmer hriechu a zároveň aj jeho úlohu v pláne Božej múdrosti.“³⁶ „Hriech sa javí podstatne ako narušenie osobných vzťahov, keď človek odmieta, aby ho miloval Boh, ktorý trpí, pretože nie je milovaný, ktorého láska takpovediac urobila „zraniteľným“; je to tajomstvo lásky, ktorá bude plne zjavená iba v Novom zákone.“³⁷ Výraz „zraniteľným“ tu chápeme v zmysle, že hriech nezraňuje Boha v ňom samom, ale zraňuje ho v miere, v akej postihuje tých, ktorí sú predmetom jeho lásky.³⁸

V knihách Nového zákona nachádzame viaceré zoznamy hriechov, napríklad: modloslužba, mágia, opilstvo, hýrenie, smilstvo, nečistota, chlipnosť, nepriateľstvá, sváry, hnevy, zvady, rozbroje, rozkoly, závisť, žiarlivosť, cudzoložstvo atď.³⁹

1.2.1 Synoptické evanjeliá

Synoptici, na rozdiel od Jána, nepredkladajú špecifické učenie o hriechu, ani neskúmajú jeho podstatu, nedelia hriechy na smrteľné a nesmrteľné, ale môžeme povedať, že ich kategorizujú v podobnom zmysle. Ich ústrednou témou je zvestovanie Božieho kráľovstva Ježišom prinášajúcim vykúpenie človeka z hriechu, ktorý svoj pohľad zameriava predovšetkým na hriešne srdce; za prvú príčinu hriechu považuje slobodnú vôľu a už spomenutý koreň hriechu v srdci. "Lebo zo srdca vychádzajú zlé myšlienky, vraždy, cudzoložstvá, smilstvá, krádeže, krivé svedectvá, rúhania. Toto poškvŕňuje človeka."⁴⁰

Evanjelisti jasne uvádzajú, že existuje aj nekompromisne neodpustiteľná vina, ktorá si zasluhuje len večné zatratenie. V Novom zákone nájdeme varovanie proti takémuto hriechu smrti v trojakom znení.⁴¹ „Ľuďom sa odpustí každý hriech, ale rúhanie proti Duchu sa neodpustí. Ak niekto povie niečo proti Synovi človeka, odpustí sa mu to. Kto by však povedal niečo proti Duchu Svätému, tomu sa neodpustí ani v tomto veku, ani v budúcom.“⁴² „[...] je to preto, že toto neodpustenie je príčinne spojené s nekajúcnosťou,

³⁶ LYONNE, Hriech, s. 217.

³⁷ LYONNE, Hriech, s. 216.

³⁸ Porov. BERNASCONI, Hříšník -

³⁹ Porov. Rim 1,28-32; 1Kor 6,9-10;

⁴⁰ Mt 15,19-20.

⁴¹ Mt 12,31n; Mk 3,28n; Lk 12,10.

⁴² Mt 12,31n.

čiže s rozhodným odmietnutím obrátiť sa. To však značí odmietnutie načrieť do prameňov vykúpenia, ktoré stále zostávajú otvorené v ekonómii spásy, v ktorej sa uskutočňuje poslanie Ducha Svätého.⁴³ Kto odmieta ľutovať svoje hriechne prečiny, odmieta tým svoju spásu. Takáto tvrdošijnosť a zatvrdilosť srdca odmietajúceho vykúpenie, vedie k jedinému cieľu - večnej smrti.

V katechetickej formulácii poznáme šesť hriechov proti Duchu Svätému: opovážlivo sa spoliehať na Božie milosrdenstvo, zúfať napriek Božiemu milosrdenstvu, odporovať poznanej kresťanskej pravde, závidieť bližnému Božiu milosť, zatvrdzovať si srdce proti spasiteľnému napomenutiu, tvrdošijne zotrvať v nekajúcnosti.⁴⁴

Sv. Marek upozorňuje i na ďalšie dôležité hriechne skutky, v ktorých ide o vážnu vec: „Nezabiješ! Nescudzoložíš! Nepokradneš! Nebudeš krivo svedčiť! Nebudeš podvádzať! Cti svojho otca i matku!“⁴⁵

1.2.2 Jánove spisy

Svätý Ján hovorí o Ježišovi, že prišiel sňať hriechy sveta.⁴⁶ „Za jednotlivými činmi vidí tajomnú realitu, ktorá je ich pôvodcom: mocnosť nepriateľskú Bohu a jeho kral'ovaniu, a Kristus je postavený, aby jej čelil,⁴⁷ víťazoslávne dimenziu temnosti hriechu premohol, a zvíťazil, keď sa stal obetou zmierenia za naše hriechy.“⁴⁸

Sv. Ján nám podáva rozlíšenie hriechov, ktoré sa neskôr stalo základom teologického rozlíšenia medzi smrteľným a všedným hriechom. Hriechy odsudzuje ostrými slovami. Hovorí: „Každý kto pácha hriech, pácha aj bezprávie, lebo hriech je bezprávie.“⁴⁹ A pre objasnenie skutočnosti svoj výrok dopĺňa: „Kto pácha hriech, je z diabla [...]“⁵⁰ Hriechy delí na také, ktoré vedú k smrti (*pros thánaton*) a ktoré nevedú k smrti (*me pros thánaton*).⁵¹ „Keď niekto vidí, že jeho brat pácha hriech, ktorý nevedie k smrti, nech prosí a Boh mu dá život, totiž tým, čo páchajú hriech, ktorý nevedie k smrti. Je aj hriech, ktorý

⁴³ JÁN PAVOL II. *Dominum et vivificanter*. Dostupné na internete: <http://www.fapapezov/c/dominum-et-vivificanter>

⁴⁴ Katechizmus pre veľkých i malých

⁴⁵ Mk 10,19.

⁴⁶ Porov. Jn 1,29.

⁴⁷ LYONNE, Hriech, s. 218.

⁴⁸ Porov. 1Jn 2,2.

⁴⁹ 1Jn 3,4.

⁵⁰ 1Jn 3,8.

⁵¹ Porov. JÁN PAVOL II., *Reconcil*

vedie k smrti; [...]. Každá neprávosť je hriechom, ale je aj hriech, ktorý nevedie k smrti.“⁵² „Pojem smrti je tu jasne duchovný: ide o duchovnú smrť, o stratu opravdivého, t.j. večného života, [...] znamená v tomto výroku popretie Boha Syna, alebo uctievanie falošného božstva, [...] t.j. zavrhnutie Boha, ktoré sa prejavuje nadovšetko v odpadlícťve a v modlárstve, čiže v zamietnutí viery v zjavenú pravdu a tým, že Boha stavia na roveň stvorených vecí, ktoré vyvyšuje na modly čiže falošných bohov.“⁵³ Takýto človek vedome odmieta Krista ako Vykupiteľa, teda myslí sa tu na ťažké previnenie proti Duchu Svätému, ktoré sme spomenuli u synoptikov. Hriech, ktorý nevedie k smrti sa dá vysvetliť ako hriešny čin človeka, ktorý nechce zostať v svojej zatvrdilosti až do smrti.

Sv. Ján v súvislosti upozornenia o ochránení sa pred hriešnym svetom, spomína ešte jedno delenie hriechov - hriechy, ktoré vyrastajú zo sebalásky - žiadostivosť tela, žiadostivosť očí, pýcha života.⁵⁴

1.2.3 Pavlove spisy

Svätý Pavol skúma ľudské prečiny v samej podstate, ide do hĺbky až k samému koreňu zla, ktorý nazýva hriechom. Záleží mu hlavne na tom, aby vysvetlil pôvod hriechu a účinky v každom z nás, takže vypracováva skutočnú teológiu hriechu. Víťazstvo nad hriechom sa s Božou múdrosťou dosiahne s použitím samotného hriechu (ktorý tiež patrí do spasiteľného Božieho plánu).⁵⁵ Podľa sv. Pavla hriech je široko rozvinutá realita, ktorá stvára bytie a konanie človeka, podriemajúc v ňom, aby v príhodnom okamihu vzplanula. Vzdialenie od Boha je základným hriechom, z ktorého sa rodia zvrátené myšlienky a jednotlivé mravné úchyľky pochádzajúce z prvotného hriechu neuznania Boha. Táto zamenená sláva Nesmrteľného za matné obrazy, spôsobuje úpadok človeka do modloslužby.⁵⁶ Podstatné prvky náuky hriechu podľa sv. Pavla sú nasledujúce: skutočná poznateľnosť hriechu zo Zjavenia a z dejín spásy, nadvláda hriechu vo svete a jeho univerzálnosť (táto univerzálnosť však neospravedľňuje jednotlivca), závažnosť hriechu nespočíva v prvom rade v konkrétnom hriešnom skutku, ale dôraz kladie na prevrátený postoj srdca človeka, teda podstatou hriechu je nepriateľstvo s Bohom.⁵⁷

⁵² 1Jn 5,16.

⁵³ JÁN PAVOL II., Reconciliatio et

⁵⁴ Porov. 1Jn 2,16-17.

⁵⁵ Porov. BERNASCONI, Hříšník -

⁵⁶ Porov. GÜNTHÖR, Morálna teol

⁵⁷ Porov. GÜNTHÖR, Morálna teol

Podobne ako synoptici, aj tento apoštol hlása Krista ako Vykupiteľa z hriechu. Rozoznáva hriech (gr. *hamartia*) od hriešnych činov, ktoré nazýva i prečinmi, pádmami (gr. *paraptóma*) alebo priestupkami (gr. *parabasis*), čím nezmenšuje ich závažnosť.⁵⁸ Univerzálnosť hriechu spája s inými mocnosťami: telo (človek z hriechu pochádzajúci i ním ovládaný - panuje v človekovi, ovláda ho, klame ho, zvádza ho a zabíja, sídli v ňom, vzbudzuje v ňom hriešne túžby),⁵⁹ zákon (človek ako porušovateľ predpisov),⁶⁰ smrť (hriech zabil človeka).⁶¹ Tiež tvrdí, že ľudia sa navzájom popudzujú k hriechu a sú v hriechu závislí jeden na druhom.

Sv. Pavol rozlišuje hriechy ako: bezbožnosť (gr. *asebeia*), odmietnutie oslavovať Boha (gr. *doxazein*), odmietnutie vďačnosti a úcty voči Bohu (gr. *eucharistein*), nespravodlivosť voči Bohu (gr. *adikia*); hriech je sústavným popieraním a odmietnutím Božieho práva na človeka, je pokusom zo strany tvora, aby zo svojej zvrátenej vôle zmazal nekonečný rozdiel medzi sebou a Bohom; klamstvá (gr. *pseudos*), hriech je pokusom uväzniť pravdu nespravodlivosťou; porušenie Božieho zákona (gr. *anomia*), kto sa stavia proti Božiemu zákonu, stáva sa neposlušným samému Bohu.⁶² Je to zápas: duch proti telu, ktorý svätý Pavol veľmi konkrétne a výstižne vyjadruje, priznávajúc slabosť tela zapredanosťou hriechu.⁶³ „Lebo telo si žiada, čo je proti duchu, a duch, čo je proti telu. Navzájom si odporujú, aby ste nerobili to, čo chcete.“⁶⁴ „Viem totiž, že vo mne, to jest v mojom tele, nesídlí dobro; lebo chcieť dobro, to mi je blízko, ale robiť dobro nie. Ved' nerobím dobro, ktoré chcem, ale robím zlo, ktoré nechcem. No ak robím to, čo nechcem, už to nerobím ja, ale hriech, ktorý vo mne sídli. Badám teda taký zákon, že keď chcem robiť dobro, je mi blízko zlo. Podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím zákonom; ale vo svojich údoch pozorujem iný zákon, ktorý odporuje zákonu mojej mysle a robí ma zajatcom zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch.“⁶⁵ A vymenúva konkrétne rozdelenie jednotlivých slabostí a žiadostivostí tela, ktoré sú náklonné k hriešnosti proti ovociu Ducha: „smilstvo, nečistota, chlipnosť, modloslužba, čary, nepriateľstvá, sváry, žiarlivosť, hnevy, zvady, rozbroje, rozkoly, závisť, opilstvo, hýrenie a im podobné.“⁶⁶

⁵⁸ Porov. LYONNE, Hriech, s. 220.

⁵⁹ Rim 6,12-14; 6,16n; 7,11; 7,17-20.

⁶⁰ Rim 7,9-12.

⁶¹ Porov. GÜNTHER, Morálna teológia, s. 107.

⁶² Porov. Hriech. In: *Menší bratia* fr.

<http://www.frantiskani.sk/kazatel/m>

⁶³ Porov. Rim 7,14.

⁶⁴ Gal 5,17.

⁶⁵ Rim 7,18-23.

⁶⁶ Gal 5,17-20.

Sv. Pavol učí, a my tomu veríme, že pokrstený veriaci je novým stvorením,⁶⁷ teda v krste a vo viere je človek skutočne oslobodený od dedičného hriechu. Toto učenie apoštola Pavla sa nezhoduje s Lutherovou teóriou o ospravedlivení, ktorú si v súvislosti s ľudskou hriešnosťou krátko vysvetlíme neskôr.

Hriech je vo Svätom písme spomínaný nielen navonok ako zlý skutok, ale zvlášť ako postoj srdca,⁶⁸ ovplyvňujúci vnútorný charakter skutku, ktorý mu tak dáva intenzitu a závažnosť.

Vo Svätom písme v niekoľkých evanjeliách nájdeme dôležité rozlíšenie - ktorý hriech vedie k smrti a ktorý nevedie. Pád do hriechu je pre človeka príležitosťou návratu k Bohu. A nielen knihy Biblie sú dôkazom, že Pán Boh hriešnej duši neustále prichádza na pomoc. Kto Boha radikálne odmieta, zlyháva a vzdáva sa svojej slobody, stáva sa otrokom hriechu. Takýto postoj jednoznačne vedie k večnej záhube, ktorá nie je individuálnou záležitosťou, ale má sociálny ráz a podporuje tak solidaritu zla vo svete, o ktorej budeme ešte hovoriť.

⁶⁷ 2Kor 5,17; Gal 6,15.

⁶⁸ Jer 17,9-10.

2 STAROVEK

„V prvokresťanských spoločenstvách sa tvrdo diskutovalo o tom, či ten, kto sa ako dospelý človek vierou a krstom úplne rozhodol pre Krista, ale ťažkým previnením sa vzoprel tomuto základnému postoj, má byť zo spoločenstva veriacich vylúčený alebo sa mu má umožniť čas na obrátenie, tzv. druhý krst, a takto mu umožniť návrat do spoločenstva Cirkvi. K týmto ťažkým previneniam patrili predovšetkým: odpad od viery, vražda, cudzoložstvo, nečistota a podobné závažné previnenia, o ktorých sv. apoštol Pavol píše.⁶⁹ Veľké hriechy trestali exkomunikáciou; keď niekto nešiel ku stolu Božiemu, bolo to za trest, bol vylúčený zo spoločenstva a výstrahou pre ostatných. Po určitom čase pokánia, modlitieb a nosenia kajúceho rúcha, bol vkladáním rúk biskupa opäť prijatý do plného eucharistického spoločenstva. Toto takzvané *kánonické pokánie*, s jasnými podmienkami a štruktúrou, bolo aktuálne v 3. - 5. storočí.⁷⁰ „Od 5. storočia sú známe nariadenia, podľa ktorých pre veľmi ťažké previnenia boli hriešnici najprv zaradení na 2 až 5 rokov k takzvaným počúvajúcim (*audientes*) a až potom do triedy kajúcnikov (*paenitentes*).“⁷¹

Cirkevní otcovia vo svetle Zjavenia, už rozlišovali závažnosť hriechov. Zvlášť sv. Augustín, ktorý svojim rozdelením hriechov na smrteľné a všedné (ktoré neskôr jasnejšie definoval sv. Tomáš Akvinský), ovplyvnil aj Učiteľský úrad Cirkvi, v ktorom sa toto učenie ustálilo.

Cirkevný otec a biskup sv. Augustín (354 - 430), ktorý v mladosti vyznal, že „miloval hriech pre hriech,“⁷² z vlastnej skúsenosti opisuje hriech ako „odklon vôle od najvyššej podstaty [...]. Odklon skazenej vôle k veciam najnižším, vôle, ktorá chce odhaliť všetku svoju vnútornú dobrotu a chce sa obrátiť k veciam vonkajším.“⁷³ Hriechy jasne rozlišuje na: ťažké (smrtonosné, veľké, odsúdeniahodné, smrteľné, zločiny, ohavnosti, hanebnosti, ničomnosti) a ľahké (každodenné, malé, drobné, všedné, nepatrné).⁷⁴

⁶⁹ STANČEK, Ľ. Memento života v Dnešnej Svätom a Dnešnej Svätom, Bratislava, 1997, s. 5, 19-21. Dostupné na internete: <http://www.e>

⁷⁰ Porov. STANČEK, Memento života v Dnešnej Svätom a Dnešnej Svätom, Bratislava, 1997, s. 5, 19-21.

⁷¹ STANČEK, Memento života v Dnešnej Svätom a Dnešnej Svätom, Bratislava, 1997, s. 5, 19-21.

⁷² AUGUSTÍN, *Vyznania*, Bratislava, 1997, s. 16, 17.

⁷³ AUGUSTÍN, *Vyznania*, VII, 16, : 16, 17.

⁷⁴ Porov. GÜNTHER, *Morálna teológia*, Bratislava, 1997, s. 100, 101.

Augustínovská teológia v tejto súvislosti podáva dva základné pojmy: *uti* a *frui*. „Smrteľným hriechom človek kladie stvorené veci, ktoré by mal iba užívať (*uti*), aby sa dostal k Bohu, na miesto najvyššieho dobra (Boh), ktorým jedine by sa mal nasycovať (*frui*). Všetkým hriechom človek nerozlišuje s náležitou rozhodnosťou medzi Bohom, ktorý je plným a konečným uspokojením človeka, a medzi stvoreniami, ktoré sú vecami pomínutelnými a prechodnými.“⁷⁵ Tvrdí, že „veľa ľahkých alebo každodenných hriechov vzatých do hromady, by boli také ťažké ako smrteľný hriech“.⁷⁶ V tomto tvrdení mu oponuje sv. Tomáš Akvinský, ktorého presnú náuku uvádzame neskôr.

V kresťanskom staroveku sa aj na Východe prejavili jasne definované hriechy, ktoré konkretizoval anachorét, blažený abba Izaiáš (druhá polovica 4. storočia - 370), svojmu žiakovi Petrovi: „Smilstvo, žiadostivosť, skúposť, klebetenie, hnev, závisť, márnomyseľnosť, pýcha. Toto sú výhonky hriešneho zla. Sú však aj iné, im podobné ako: Opilstvo, parádivosť, roztržitosť, lenivosť, táravosť, hlúpe vtipkovanie, strata zmyslu pre hanbu, rehotanie sa, nesvedomitosť, opovrhovanie Božím súdom, nenávisť, klamstvo, krivé svedčenie, pochybné vedomosti, učiteľské sebavedomie, ziskuchtivosť, zúfalosť, hnev, škrupulóznosť, kochanie sa vo svetskej sláve, záľuba vo vybraných jedlách, závislosť na zmyslových pôžitkoch, zahľadenosť do vlastnej učenosti, záľuba v hádkach a sporoch, zotrvávanie vo svojej tvrdohlavosti, považovanie sa za dobrého a múdreho a svojho brata za nedobrého a nerozumného i opovrhovanie ním.“⁷⁷

Aj cirkevný učiteľ a teológ Origenes (185 - 253) sa venoval téme hriechu a „vyrátal, čo všetko nás k hriechu zvádza: svet, teda zlé vplyvy okolia, telo, leda zlé vášne, diabol, ktorý nám vnuká zlé myšlienky, prenikajúce ako šípy do srdca.“⁷⁸

Už v tejto dobe, kresťania rozlišujú podľa mnícha Jána Cassiana (360 - 435) a pápeža svätého Gregora Veľkého (540 - 604),⁷⁹ aj skupinu hlavných hriechov, ktoré plodia iné hriechy a neresti: pýcha, lakomstvo, smilstvo, závisť, obžerstvo, hnev a lenivosť, ktoré poznáme dodnes z Katechizmu Katolíckej cirkvi.⁸⁰

⁷⁵ GÜNTHER, Morálna teológia I/b

⁷⁶ GÜNTHER, Morálna teológia I/b

⁷⁷ *Filokalia*. Z ruského originálu pre ktorý pripravil na vydanie Teofan Z: (Sankt Peterburg 1877), pričom bral 2002), ako aj niektoré monografie v Ružomberok: Pedagogická fakulta K

⁷⁸ Hriech - rozdelenie. In: *Fara Brez* <http://fara.brezno.szm.com/Hlasnik/>

⁷⁹ Život v Kristovi - tretia časť. In: *F* <http://farnost.sneznica.sk/wp-content>

⁸⁰ Katechizmus pre veľkých i malých

3 STREDOVEK

V období raného stredoveku sa začínajú objavovať penitenciálne knihy, ktoré určovali mieru zadost'učinenia pre kajúcnikov. Penitenciály boli síce oficiálne, i keď Cirkvou neschválené.⁸¹ Íro-škótski mnísi zaviedli kajúcu prax, tzv. tarifnú prax, ktorá nariaďovala i vyznanie ľahkých hriechov. Verejné vyznanie hriechov časom nahradila ušná forma spovede. Po odstúpení od tarifkovaného pokánia penitenciály postupne strácali svoj význam. Štvrtý lateránsky koncil v r. 1215 podmienil plnú účasť na veľkonočnej slávnosti spoveďou z ťažkých hriechov. „Aby sa veriacim ich rozhodovanie o ťažkom alebo ľahkom hriechu uľahčilo, predpísala sa jednoducho ročná sv. spoveď v pôstnom období, ktorú si mal vykonať každý, kto chcel pri veľkonočnej sv. omši prijať Telo a Krv nášho Pána.“⁸²

Teológ a učiteľ Cirkvi svätý Tomáš Akvinský (1224 - 1274) hriech definuje ako pohotovosť alebo úkon neresti stojacej proti tichosti, žiadostivosť pomsty, vášeň; vníma ho ako urážku Boha, prekážku k večnému životu, neporiadok proti životnému princípu.⁸³

Čo sa týka delenia, tak podľa neho, „či ide o smrteľný alebo o všedný hriech, nerozhoduje dôležitosť alebo bezvýznamnosť matérie, ale sama konajúca osoba, čiže stupeň a miera, v akej sa osoba zaangažuje v morálnom skutku.“⁸⁴ Na rozdiel od sv. Augustína tvrdí, že ani všetky ľahké hriechy celého sveta sa neporovnajú čo i len jednému smrteľnému hriechu spáchanému jediným človekom.⁸⁵ Keď sa duša prostredníctvom hriechu dopúšťa neporiadku, ktorý ide až k odvráteniu sa od posledného cieľa (*finis ultimus*) - Boha, s ktorým je spojená láskou, má hriech už vo svojom predmete čosi smrteľné, čo je aktom proti Božej láske ako je rúhanie, krivá prisaha atď., alebo proti láske k blížnemu ako je vražda, smilstvo a pod., teda trhá puto tejto lásky s Bohom, vtedy je to smrteľný hriech; dokiaľ sa však toto narušenie nedostáva až k odvráteniu sa od Boha, a neprotiví sa jeho láske a láske k blížnemu, napr. zbytočné reči, nevhodný smiech a podobne, hriech ostáva všedným, ktorý na rozdiel od smrteľného hriechu, nepozbavuje

⁸¹ Porov. VAŠICA, J., *Literární pan*

⁸² STANČEK, *Memento života v D*

⁸³ Porov. AKVINSKÝ, T. *Theologic*
PAVOL II., *Reconciliatio et paenite*

⁸⁴ GÜNTHÖR, *Morálna teológia I/b*

⁸⁵ Porov. GÜNTHÖR, *Morálna teol*
88, a. 4.

posväcujúcej milosti, priateľstva s Bohom.⁸⁶ Podľa svätého Tomáša smrteľný je ten hriech, ktorý „ak nie je odpustený, zasluhuje večný trest; všedný je ten hriech, ktorý zasluhuje časný trest.“⁸⁷ Smrteľným hriechom sa človek obracia k stvoreniu ako k poslednému cieľu (*finis ultimus*); pri všednom hriechu ostáva habituálne zameraný na Boha.⁸⁸ Všedný hriech sa nachádza mimo línie dôslednej lásky (*praeter caritatem*).⁸⁹ Smrteľný hriech je pravým opakom lásky a stavia sa proti nej (*contra caritatem*); všedný hriech nevytrhne lásku zo srdca z koreňov, i keď sa dokonale nerealizuje ani dôsledne neuskutočňuje. Smrteľný hriech je proti zákonu (*contra legem*), kým všedný hriech sa nachádza mimo zákona (*praeter legem*).⁹⁰ „Urážka smrteľným hriechom vychádza z toho, že vôľa človeka je odvrátená od Boha v obrátenie k nejakému premennému dobru. Preto sa k odpusteniu urážky Boha vyžaduje, aby sa ľudská vôľa tak zmenila, aby sa obrátila k Bohu s odmietnutím predchádzajúceho obrátenia a s predsavzatím nápravy.“⁹¹ „Každý smrteľný hriech je protivou milosti a vylučuje ju. [...] Smrteľný hriech nemôže byť odpustený bez pravého pokánia, ku ktorému patrí odpustenie hriechov, ak sú proti Bohu, to je však spoločné všetkým smrteľným hriechom.“⁹² V rozmanitosti smrteľných hriechov nachádza i niečo spoločné; zhodujú sa v tom, že „sú spojené čo do odvrátenia od dobra nepremenného.“⁹³

Teda i napriek ľudskej slabosti, ktorá dokáže vôľu človeka tak odkloniť od Dobra, až jej hrozí večná záhuba, sv. Tomáš pripomína šancu, ktorú nám dáva sama Prozreteľnosť - lásku a milosť, „skrze ktorú nastáva odpustenie smrteľného hriechu, zaraďuje človeka k večnému životu.“⁹⁴ A na inom mieste povzbudzuje, že „v tomto živote netreba zúfať nad spásou žiadneho človeka, ak vezmeme do úvahy Božiu všemohúcnosť a milosrdenstvo.“⁹⁵

Podľa úvah anjelského učiteľa, hriech ako ľudský skutok má konečnú platnosť, ale vzhľadom na urážku je nekonečný, lebo ju spôsobuje nekonečnému Bohu, a teda vyžaduje

⁸⁶ Porov. GÜNTHÖR, Morálna teológia 88, 2; q.72, a. 5.; q.72, a. 5; JÁN PAVOL II., Reconciliatio et

⁸⁷ JÁN PAVOL II., Reconciliatio et

⁸⁸ Porov. GÜNTHÖR, Morálna teológia 88, a. 5; I/II, q. 89, a. 1 ad 3.

⁸⁹ Porov. GÜNTHÖR, Morálna teológia 71, a. 4; q. 88, a. 1 as; q. 89 a. 1; q. 2.

⁹⁰ Porov. GÜNTHÖR, Morálna teológia theologiae I/II, q. 88, a. 1, ad 1.

⁹¹ AKVINSKÝ, Theologická summa

⁹² AKVINSKÝ, Theologická summa

⁹³ AKVINSKÝ, Theologická summa

⁹⁴ AKVINSKÝ, Theologická summa

⁹⁵ JÁN PAVOL II., Reconciliatio et a 3 ad primum.

zmierenie nekonečnej ceny. Teológ a filozof Duns Scotus (1265 - 1308) však nepripúšťa, že hriech je *vnútorne nekonečný*.⁹⁶ Podľa neho ak urážka Boha je nekonečná preto, lebo Boh je nekonečný, tak by to muselo platiť aj vice versa, teda, že aj zásluhy za znášanie toho trestu by boli tým pádom tiež nekonečné; ale opačne to neplatí, teda podľa neho to nemôže platiť nijako. Hodnota skutku sa odvíja od hodnoty osoby, ktorá ho vykonáva a nie od adresáta. Ďalej tvrdí, že „človek by mohol zadosťučiniť za všetkých, ak by bol počatý bez hriechu mocou a dielom Ducha Svätého“⁹⁷ a „že hriech je podstatne konečný a preto ten, kto nie je dlžník, môže zadosťučiniť za iného, tak ako sa môže modliť za iného.“⁹⁸ Teda Duns Scotus tu poprel nekonečnosť urážky Boha.

Vzhľadom na skutočnosti môžeme konštatovať, že aj v scholastickom období sa Cirkev veľmi aktívne zaoberala záležitosťou hriechu. Vidieť to i na spôsobe vyznania hriechov, ktorý prechádza postupnými a pomerne veľkými zmenami, siahajúcimi až dodnes. Objavujú sa prvé penitenciály, tarifná prax vyžaduje vyznanie i všedných hriechov; tento spôsob kajúcej praxe neskôr zaniká a verejné spovede nahrádzajú ušné. Štvrtý lateránsky koncil nariadil ročnú spoveď. Vzhľadom na uznávanú teologickú náuku sv. Tomáša Akvinského môžeme povedať, že rozlíšenie hriechov na ťažké a všedné, ktoré začalo už sv. Augustínom, sa ujíma na podstatne hlbšej úrovni. Odklon od prvej Príčiny a posledného Cieľa znamená pre človeka definitívnu a večnú smrť. Netreba však zúfať tomu, kto sa rozhodne pre milosrdného Boha, ktorý je Láskou v svojej podstate.

⁹⁶ Porov. ROSINI, R. *Mariology of Blessed John Duns Scotus*, New Bedford: Academy of The Immaculate, 2008, Scotus v Ordinatio III, d. 19, q

⁹⁷ ROSINI, Mariology of Blessed Jo

⁹⁸ ROSINI, Mariology of Blessed Jo

4 NOVOVEK A SÚČASNOSŤ

V novoveku bolo koncilom jasne stanovené učenie o predmete a povahe hriechu. V tejto časti si predstavíme toto koncilové vyhlásenie; rozoberieme si názory vybraných svätcov a teológov na všedný a smrteľný hriech vo svetle Zjavenia, prvý krát sa stretáme s pojmami *zraňujúci hriech* a *záhubný hriech* (ktorý bol snahou presadenia novej teórie trojakého rozlíšenia hriechov), dotkneme sa i názoru, ktorý napriek všetkým vedám vraví, že nikto, okrem Pána Boha, s istotou nevie, kedy človek pácha ťažký hriech.

4.1 Tridentský koncil

Tridentský koncil (1545 - 1563) okrem iného, vyhlásil i náuku o dedičnom hriechu a všetko o jestvovaní a povahe ťažkého a všedného hriechu; zvlášť sa vyjadril o predmete smrteľného hriechu, ktorý musí byť niečo závažné, konané s plným vedomím a slobodným súhlasom človeka.⁹⁹ „Určil, že vo sviatosti pokánia treba vyznať všetky jednotlivé smrteľné hriechy (*omnia et singula peccata mortalia*), spresniac i okolnosti, ktoré by mohli zmeniť druh hriechov (*speciem peccati*).“¹⁰⁰ Pripisoval veľkú dôležitosť požiadavke, že hriešnik musí vyznať jednotlivé hriechy podľa druhu, počtu a frekvencie. Eucharistiu nazval prostriedkom, ktorý nás zbavuje všedných hriechov a chráni nás pred hriechmi smrteľnými.¹⁰¹

Koncil bol na štvrtom zasadnutí odpoveďou najvyššieho Učiteľského úradu Cirkvi na protestantskú reformáciu jasným vymedzením katolíckej viery. Zamietol názor o absolútnej skazenosti padlej ľudskej prirodzenosti, nariadil, že za prameň viery okrem Svätého písma treba pokladať i tradíciu, a pre spásu zdôraznil potrebu milosti.¹⁰²

⁹⁹ Porov. JÁN PAVOL II., Reconcil

¹⁰⁰ GÜNTHER, Morálna teológia I/

¹⁰¹ Porov. LIGUORI, A. *Cesta lásky*

¹⁰² Porov. FRANZEN, A. *Malé dejiny*
234.

4.2 Teológovia a svätí

Rehoľník a mystik Lorenzo Scupoli (1530 - 1610) píše o Bohu, že „vrcholne nenávidí hriech, jednak ako zábranu a prekážku spojenia s nami, po ktorom tak veľmi túži a jednak ako skutočnosť protiviacu sa Božej dokonalosti [...] a nemôže inak ako nekonečne nenávidieť hriech, čo nie je nič iné ako temno a neznesiteľná škvrna na našej duši.“¹⁰³

Teológ a moralista Leonardus Lessius (1554 - 1623) o ťažkom hriechu hovorí: „Uvažuje na seba ťažký hriech ten človek, ktorý sa nemodlí, keď je v hriechu alebo v nebezpečenstve smrti, alebo kto vôbec zanedbáva modlitbu dlhší čas, totiž jeden alebo dva mesiace. Pravda, to platí o dobe mimo pokušenia, lebo kto je napadnutý nejakým ťažkým pokušením, iste ťažko hreší, keď sa neobracia modlitbou na Boha a nežiada o pomoc, pretože sa tak vydáva do blízkeho, áno istého nebezpečenstva hriechu.“¹⁰⁴

Teológ a mystik sv. František Saleský (1567 - 1622) ľahké hriechy prirovnáva k popolu, ktorý síce dusí oheň svätej lásky, ale ho úplne neuhasí. Ľahký hriech nie je v rozpore s láskou, ale s jej účinkami, narastaním, a zvlášť s jej úmyslom zameraným na Boha. „Tento druh hriechov nás zdržuje na ceste lásky bez toho, aby nás z nej odvádzal; a pretože ľahký hriech láske neodporuje, nikdy ju nezničí, ani úplne, ani z časti. [...] Neodníma láske jej silu a vplyv, avšak do istej miery ju ochromuje a zbavuje ju možnosti jej silu používať, takže tá sa stáva nečinnou a neplodnou.“¹⁰⁵ „Ani návyk na ľahké hriechy nemarí lásku, drží ju však v zajatí ako otrokyňu, [...] olupuje nás o duchovnú dôveru medzi Bohom a nami, [...] strácame vnútorné pomocné milosti, ktoré sú akoby životnými silami duše. [...] Duša sa ľahkým hriechom pripravuje na hriech ťažký.“¹⁰⁶ Sv. František tvrdí, že „je veľký hriech, keď niekto pohŕda túžbou po kresťanskej dokonalosti, a ešte väčší hriech, ak pohŕda pozvaním, ktorým nás Pán k nej vyzýva. Neznesiteľná bezbožnosť však je, ak niekto pohŕda nielen radami, ale i prostriedkami, ktoré nám Pán ukazuje, aby sme dokonalosť takto dosiahli.“¹⁰⁷ Poukazuje tiež na to, že ak niekto pohŕda evanjeliovými radami, pohŕda tak tým, kto tieto rady dáva, čo je vlastne rúhaním, lebo neverí Múdrosti.¹⁰⁸ Skutki delí na *živé* (skutki spravodlivých), *umŕtvené/odumrelé* (skutki, ktoré vpádom

¹⁰³ SCUPOLI, L. *Duchovný zápas*, I

¹⁰⁴ STANČEK, L. *Modlitba mement*
Dostupné na internete: <http://www.e>

¹⁰⁵ SALESKÝ, F. *Pojednání o lásce*
vydání, 2003, s. 180 - 181.

¹⁰⁶ SALESKÝ, F. *Pojednání o lásce k l*

¹⁰⁷ SALESKÝ, F. *Pojednání o lásce k l*

¹⁰⁸ Porov. SALESKÝ, F. *Pojednání o l*

hriechu do duše stratia hodnotu) a *mŕtve* (skutky hriešnikov zbavených svätej lásky).¹⁰⁹ Ak sa spravodlivý stane otrokom hriechu, všetky jeho dobré skutky upadnú do zabudnutia; ale ak z tohto zajatia pokáním vyjde, budú i jeho skoršie dobré skutky vytiahnuté, a položené na oltár Božieho uznania, a milosrdenstvom obdržia späť svoju dôstojnosť a hodnotu.¹¹⁰ V siedmom rozjímaní o pekle opisuje hrôzu ťažkého hriechu: „Bože, aké ukrutné sú pekelné muky, ktoré si človek zasluhuje už len jediným ťažkým hriechom! Keby si ma bol hneď po mojom prvom ťažkom hriechu z tohto sveta povolal bez spovede a ľútosti, kde by bola teraz moja duša?“¹¹¹

Biskup a učiteľ cirkvi sv. Alfonz Mária de' Liguori (1696 – 1787) sa venuje i záležitostiam ťažkých a smrteľných hriechov, ktoré spomína v súvislosti: s krivou prísahou na svätú vieru alebo vieru v Krista alebo na svätých; záväzok sľubu pod smrteľným hriechom, rúhanie konkrétnymi španielskymi slovami (*mannagia* - ťažký hriech, *potta* - v španielčine ide o ťažký hriech, v slovenčine nie, pretože značí prestávku v hneve, *atta* - všedný hriech); a rúhanie proti svätým dňom (Veľká noc, Vianoce a pod.). Ak sa človek rúha nie pri plnom poznaní a plnej vedomosti, a výraz nemá charakter urážky na adresu Boha alebo svätých, a dodá akoby pre nápravu „ak som to ja urobil“ alebo „okrem Boha“ a nemá úmysel rúhania, je pre svoju nevedomosť oslobodený od ťažkého hriechu.¹¹² Čo sa týka preklínania zomrelých, tak nie je to pravé rúhanie, ak „ten, kto ich vyslovuje, nemá na mysli presne duše zomrelých v Kristovi, duše v očistci alebo duše zomrelých.“¹¹³ Preklínanie sveta, ktorý sa doslova myslí na svet stvorený Bohom, podľa slov Liguorihho, treba pokladať za ťažký hriech, a to isté platí aj o preklínaní nerozumných stvorení (dážď, roky, oheň a podobne), ale v prípade preklínania neba alebo duše, sú to ťažké rúhanie. Preklínanie diabla nie je ani smrteľným ani všedným hriechom, nakoľko je nepriateľ Boha, ale ak sa diabol spája s pomenovaním „svätý“ alebo „všemocný“, je to heretické ťažké rúhanie spojené s intelektuálnou chybou.¹¹⁴ Patrón moralistov spomína i pohoršenie, zlorečenie a zvlášť rozoberá sedem hlavných hriechov. Podľa jeho slov, hriech je zvlášť skazou, ak je spojený s náruživosťou: s lakomstvom, s túžbou po vlastnej chvále, s odporom proti bližnému alebo s nezriadenou náklonnosťou k osobe druhého pohlavia - takúto dušu pomaly hriech ťahá do pekla.¹¹⁵ V *Mravouke* popisuje, že „i tí, čo

¹⁰⁹ Porov. SALESKÝ, Pojednání o l

¹¹⁰ Porov. SALESKÝ, Pojednání o l

¹¹¹ SALESKÝ, F., *Filotea*, Bratislav

¹¹² Porov. LIGUORI, A. *Praktický s*

¹¹³ LIGUORI, Praktický sprievodca

¹¹⁴ Porov. LIGUORI, Praktický spri

¹¹⁵ Porov. LIGUORI, Cesta lásky, s.

bez osvedčeného dobrého života prijímajú svätý úrad, dopúšťajú sa ťažkého hriechu, lebo vystupujú na taký vznešený stupeň bez Božieho povolania.¹¹⁶ Ak takýto mladík prijme kňazské svätenie „dopúšťa sa ťažkého hriechu, pretože sa votrel do posvätnej služby bez potrebného povolania a vystavuje sa nebezpečenstvu ztratenia. Ťažko hreší takýto kandidát, ktorý prijíma svätenie, [...] aj biskup, ktorý ho vysviaca bez potrebnej skúšky, [...] aj spovedník, keď dáva takému rozhrešenie, [...] i rodičia, ktorí ho nútia prijať svätenie.“¹¹⁷ Naopak, bojujúcim dušiam adresoval slová: „Ťažký hriech je také strašné zlo, že nemôže vstúpiť do duše, ktorá sa ho dlhý čas hrozila, bez toho, aby si to jasne neuvedomila.“¹¹⁸ Tému hriechu akoby verdiktom objasňuje: „Všetko zlo pochádza z toho, že málo milujeme Ježiša Krista.“¹¹⁹

Arský farár sv. Ján Mária Vianney (1786 - 1859) o smrteľnom hriechu vraví, že „pohŕda pokáním, umŕtvovaním a prikázaním lásky aj voči nepriateľom. Zaslepuje až natoľko, že v stave hriechu človek nemôže rozpoznať zlo, ktorého sa dopúšťa.“¹²⁰ Dušu v ťažkom hriechu porovnáva k mŕtvole, ležiacej osem dní v slnečnej páľave, ktorá stráca všetky zásluhy pre večný život.¹²¹ Ak niekto zatají svoj smrteľný hriech, klame Ježiša a milosrdenstvo mení vo svojej duši na jed.¹²² „Chod', hriešnik, predaj Krista Satanovi, skrývaj svoje hriechy pri spovedi! Chceš ísť na prijímanie s ťažkým hriechom, priateľ môj?“, hovorí farár z Arsu, „Chod', chudák! Správaj sa ako Judáš, ktorý predal Božského Majstra a upadol do zúfalstva! Postav kríž vo svojom srdci, máš v rukách obeť, dokonaj vraždu, umlč výčitky svojho svedomia, pristúp k stolu Pána, otvor nehodné ústa, aby prijali anjelský chlieb [...]. Ale pamätaj si: prísny Boží trest ťa neminie!“¹²³ Podľa sv. Jána tieto pozemské bezcenné rozkoše akoby Bohu vraveli: „Zostúp z trónu, uvoľni mi miesto.“¹²⁴

Panna a učiteľka Cirkvi sv. Terézia z Lisieux (1873 - 1897) varuje, aby nás Boh ochránil od každého dobrovoľne spáchaného hriechu, hoci najmenšieho. „Dobrovoľnými hriechmi sú napríklad: vedomá lož, malé ohováranie a reptanie, hnevľivé slovo, hádky, posmech z blížneho, pichľavé reči, vystatovanie, v srdci živená zatrpknutosť, nezriadená náklonnosť k osobe druhého pohlavia. To sú červy, ktoré sa nedajú poznať, kým nezničia

¹¹⁶ LIGUORI, Cesta lásky, s. 111.

¹¹⁷ LIGUORI, Cesta lásky, s. 112.

¹¹⁸ LIGUORI, Cesta lásky, s. 174.

¹¹⁹ LIGUORI, Cesta lásky, s. 68.

¹²⁰ VIANNEY, J. *Usmernenia pre hriechy*, pre slovenskú provinciu Rehole 1

¹²¹ Porov. VIANNEY, *Usmernenia pre hriechy*

¹²² Porov. VIANNEY, *Usmernenia pre hriechy*

¹²³ VIANNEY, *Usmernenia pre hriechy*

¹²⁴ VIANNEY, *Usmernenia pre hriechy*

ruže čnosti,“ hovorí svätá Terézia. „Drobnými chybami si diabol pripravuje cestu k ťažkým hriechom.“¹²⁵ Preto sa musíme báť dobrovoľných hriechov.

Kňaz a zakladateľ Opus Dei sv. Josemaria Escrivá (1902 - 1975) radí, aby sme prosili Pána o potrebnú citlivosť k poznaniu zlobe všedných o hriechov a chápali ich ako ozajstného, radikálneho nepriateľa svojej duše.¹²⁶ Máme sa odvážne postaviť na odpor k „slobodám k zlému“, ktoré sú „dcérami roztopašnosti, vnučkami zlých žiadostivostí, pravnučkami dedičného hriechu, [...] pochádzajú v priamej línii od samého diabla.“¹²⁷ Vraví, že všetci sme sa zúčastnili na Kristovej smrti, „pretože ľudské hriechy boli údermi kladiva, ktorým ho pribíjali na kríž.“¹²⁸ Môžeme sa poučiť z jeho rozhovoru s Bohom, ktorému vraví: „Pre jediný smrteľný hriech odsudzuješ človeka na večné, bezútešné trápenie. [...] Tak veľmi ťa hriech uráža! Ako sa mi musí protivit!“¹²⁹

Rehoľník a moralista Anselm Gūnthōr (1911) vysvetľuje hriech ako bolestný čin, ktorý spôsobuje ranu - ako človeku samotnému, tak aj iným a Bohu. Podľa neho označenie hriechov na ťažké a ľahké je dosť všeobecné, zdôrazňujúce len ohraničený aspekt hriechu; nakoľko nie všetky ťažké hriechy sú rovnako ťažké a nie všetky ľahké hriechy sú rovnako ľahké. Z tohto dôvodu sa prikláňa k názvom: smrteľný hriech a hriech zraňujúci, kedy je jasný rozdiel medzi smrťou a ranou; tak isto ako aj hriechy sú smrteľné, ťažko zraňujúce a menej ťažko zraňujúce. Medzi týmito dvoma druhmi hriechov jestvuje v povahe hriechu podobnosť i nepodobnosť.¹³⁰ „Pri smrteľnom a pri všednom hriechu nejde iba o viac alebo menej,“ vraví Gūnthōr, „ale tieto dva druhy sú hriechom rozličným spôsobom, hoci medzi nimi jestvuje jemná podobnosť.“¹³¹ Smrteľný hriech neoznačuje bytnosť, ale je označením jeho následkov smrti, teda smrteľným je preto, lebo spôsobuje smrť. Ak uvažujeme o ťažkom a všednom hriechu tak, že jeden je odpustiteľný a druhý nie, tak to tiež nie je moc správne, nakoľko za istých podmienok aj ťažký hriech Boh odpustí.¹³² Ak však človek zavrhuje Ježiša ako svojho Vykupiteľa, priamo tak hreší proti Kristovi a Duchu Svätému, a „už chlad, neúcta, nevďačnosť a ľahostajnosť voči nemu a voči dielu sú priame hriechy proti Kristovi.“¹³³ O smrteľný hriech ide aj vtedy, keď sa „hriešnik angažuje totálne ako osoba, čiže vykoná čin opravdivo ľudský a ním sa postaví proti Bohu, hoci by si bol toho

¹²⁵ LIGUORI, Cesta lásky, s. 66 - 67

¹²⁶ Porov. ESCRIVÁ, J., *Vyhňa*, Trn

¹²⁷ ESCRIVÁ, *Vyhňa*, s. 172.

¹²⁸ ESCRIVÁ, *Vyhňa*, s. 136.

¹²⁹ ESCRIVÁ, *Vyhňa*, s. 234.

¹³⁰ Porov. GŪNTHÖR, *Morálna teo*

¹³¹ GŪNTHÖR, *Morálna teológia I/*

¹³² Porov. GŪNTHÖR, *Morálna teo*

¹³³ GŪNTHÖR, *Morálna teológia I/*

vedomý iba neuváženým spôsobom,¹³⁴ teda nielen vtedy, keď pohŕda Bohom, ale i v prípade, keď si volí niečo ťažko nezriadené. Ľahký hriech neznamená, že je bezvýznamný alebo malicherný; vtedy „sa človek nezrieka lásky k Bohu, ale ju ani neuskutočňuje.“¹³⁵

Z morálneho hľadiska dopĺňa i hriechy, ktorých sa aktívne dopúšťame proti spásu blížneho: „mravné skazenie alebo zvedenie, pohoršenie, spolupráca na hriechu.“¹³⁶ Günthör nie je zástancom Schoonenbergovej teórie, ktorá hovorí o trojakom delení hriechov: všedný hriech, smrteľný hriech a záhubný hriech - spáchaný v okamihu smrti, nakoľko podľa neho, ak sa pripustí existencia tretej formy hriechu - hriechu záhubného, hriech smrteľný sa tak degraduje na úroveň všedného.¹³⁷

Kňaz, rehoľník a psychológ Benedict J. Groeschel (1933) píše o hriechu ako o šialenstve, ktoré začína v srdci známymi slovami *nebudem slúžiť*. Nabáda k spútaniu energie svojich chýb, „aby sme použili hriech proti hriechu.“¹³⁸ Vraví, že „ťažké hriechy často páchame s veľkým nedostatkom zodpovednosti, ktorý vyplýva z intelektuálneho zmätku, emocionálneho konfliktu, neznalosti, alebo vážnej psychickej choroby.“¹³⁹ „Keď následky hriechu explodujú v ľudskej duši, pozostatky vyzerajú ako prázdna škrupina. Človek môže chodiť a rozprávať, ale vo vnútri je duchovne a citovo mŕtvy.“¹⁴⁰ V rozlíšení medzi smrteľným hriechom a ontickým (existenciálnym) zlom, ako sa snažili niektorí autori rozlišovať, podľa Groeschela chýba realnosť. Totiž, to znamenalo, že aj keď je určité konanie zlé, okolnosti ho robia dobrým, alebo prípustným. Tu navrhuje rozšírenie tradičných morálnych koncepcií o poznatky zo psychológie, aby vysvetlil, ako môže niekoho s dobrými úmyslami priťahovať správanie, ktoré je hriešne, pričom tento človek nestráca vzťah k Bohu. Pripúšťa, že psychológia akoby rozšírila podmienky, ktoré sú nevyhnutné na spáchanie smrteľného hriechu bez toho, aby zmenila ich základné chápanie, medzi ktoré patrí: vážna vec, dostatočné uvažovanie a plný súhlas vôle.¹⁴¹ Ďalej tvrdí, že „okrem páchania vážnych hriechov (ktoré pre slabosť nespôsobujú ujmu smrteľného hriechu) môžeme robiť veci, ktoré sú vážne morálne trestuhodné, hoci si ich možno nevedomujeme, pretože ich popierame.“¹⁴² Súhlasí, že smrteľný hriech je naozaj strašná závažná vec, po zrelej úvahe a s plným súhlasom vôle, avšak pri poslednej okolnosti

¹³⁴ GÜNTHÖR, Morálna teológia I/

¹³⁵ GÜNTHÖR, Morálna teológia I/

¹³⁶ GÜNTHÖR, A. *Morálna teológia*

¹³⁷ Porov. GÜNTHÖR, Morálna teo.

¹³⁸ GROESCHEL, B. *Stagnácia a lei*

¹³⁹ GROESCHEL, *Stagnácia alebo r*

¹⁴⁰ GROESCHEL, B. *Uzdravenie z t*

¹⁴¹ Porov. GROESCHEL, *Stagnácia*

¹⁴² GROESCHEL, *Stagnácia alebo r*

priznáva, že „je veľkou štrbinou. Podľa všetkých klasických moralistov, plnému súhlasu vôle bráni zmyselnosť - slabosť tela.“¹⁴³ Do popredia nadovšetko stavia Prozreteľnosť, na ktorú jediná sa dá spoľahnúť. „Predovšetkým, nikto s istotou nevie, kedy spáchal smrteľný hriech. To vie s istotou len Boh. Bojujúci kresťan, ktorý sa snaží konať čo najlepšie a ktorý klesá pre niektoré slabosti, nemôže byť v Božích očiach nikdy vinný zo smrteľného hriechu. Ktovie, čo je v Božích očiach!“¹⁴⁴

Slovenský kňaz, rehoľník a teológ Ľubomír Stanček (1955) učí, že hriech je inváziou smrti, oberá nás o skutočné hodnoty pre tento i pre druhý svet. Hriechom posielame na kríž Ježiša Krista - svojho Spasiteľa. Hriechom vyháname Ducha Svätého zo svojho srdca a ničíme Boží chrám. O hrôze smrteľného hriechu zdôrazňuje, že ťažký hriech spôsobuje smrť nadprirodzeného organizmu, čiže duše, a že smrteľný hriech je zárodkom večnej bolesti. Svojou najväčšou urážkou Boha je najväčším nešťastím človeka, je to „egocentrický pohľad, ktorý zapríčiňuje ochudobnenie pravej lásky, rozvíja tie najhoršie úklady.“¹⁴⁵ „Hriech učinil človeka otrokom jeho vlastných vášní, zmyslových hnutí. Jedni ľudia zotročujú druhých. Otrok potom musí poslúchať i tam, kde sa to s jeho ľudskou dôstojnosťou nezrovnáva.“¹⁴⁶ Veľkosť nešťastia, čo spôsobuje hriech spoznáme pri poslednom súde, pred tým ešte pri osobnom súde. Radí, aby sme si vzbudzovali odpor voči hriechu, k čomu nás má povzbudiť myšlienka na škodu, ktorú spôsobuje: „zbavuje nás všetkých zásluh minulého života, čo sme doteraz prežili. A nielen nám, ale celému mystickému telu - všetkým bratom a sestrám. V tom istom zmysle sa ochudobňujeme o milosť. Tak ubúda z pokladu spoločenstva svätých. Hriech ničí pre celú večnosť.“¹⁴⁷ Podľa jeho vyjadrení, hriech nikdy nie je izolovaný a spúšťa lavínu ďalších, preto najlepšou obranou pred hriechom je útek od neho. Dodáva, že máme bojovať proti všetkým hriechom bez rozdielu.

¹⁴³ GROESCHEL, Uzdravenie z ded

¹⁴⁴ GROESCHEL, Uzdravenie z ded

¹⁴⁵ Cit.: STANČEK, Ľubomír, *Herb*
2011, str. 20

¹⁴⁶ STANČEK, Ľ. *Čnosti*. Spišské P
s. 106.

¹⁴⁷ STANČEK, Ľ. Svätosť rehoľnej :
internete: <http://www.evanjelizacia.e>
Hriech.

4.3 Protestantská teória

V novoveku sa objavilo protestantské chápanie hriechu, ktoré v porovnaní s učením sv. Pavla o hriechu, má dôležité a veľmi významné rozdiely, i napriek tomu, že Lutherova teória práve od apoštola Pavla prebrala podstatné prvky pre svoje učenie (ktoré sme si už spomenuli). Pre dôraz poukazu na túto odlišnosť, spomenieme i teóriu luteránov z časti, ktorá sa týka záležitosti hriechu.

Protestantské učenie ustanovené teológom a reformátorom Martinom Lutherom (1483 - 1546) učí náuke o skazenej prirodzenosti, zavinenej prvotným hriechom. Prirodzenosť ostáva, ale je zničená prvotným hriechom, ktorý sa v pozadí trvalo týči nad všetkými osobnými hriechmi, počas celého pozemského života. Podľa Luthera Adamov hriech sa stáva osobným hriechom jeho potomkov, teda dedičný hriech s osobným hriechom tak tvorí pevnú jednotu - preto nerobí rozdiel medzi nimi,¹⁴⁸ lebo, ako vraví, „[...] žiadostivosť pochádzajúca z dedičného hriechu, je žriedlom, z ktorého plynú všetky individuálne hriechy.“¹⁴⁹ Z tohto dôvodu otroctva hriechu je každý skutok človeka hriešny. „Vinou dedičného hriechu sme hriešnikmi, zatiaľ čo osobnými hriechmi sa prejavuje naša hriešnosť“¹⁵⁰ teda „človek nie je hriešnikom pretože hreší, ale hreší práve preto, že je hriešnikom“¹⁵¹ a to i napriek tomu, že je pokrstený. Tento zotrúvajúci hriech už Boh človeku nezapočíta, lebo krstom je ospravedlivený, ale naďalej kazí konanie človeka. Ospravedlivenie Luther predstavuje ako číre nezapočítanie hriechu¹⁵². Človek je ospravedlivený na základe prisľúbenia, teda v nádeji, ale v pozemskom živote zostáva stále hriešnikom. O prisľube spásy rozhoduje viera, ktorú spolu s milosťou prijíma človek výhradne zo Svätého Písma: *sola Scriptura*, ktorá sa nazýva formálnym princípom, *sola fides* a *sola gratia* sú jeho materiálnym princípom.¹⁵³ Podľa Luthera všetko závisí len na Bohu - vrátane hriechu a milosti, dobra a zla. Človek podľa neho nezmôže vôbec nič; zostáva mu len nádej, že Boh bude k nemu milostivý. Dúfa a dôveruje v Boha, a obracia sa na neho s úplnou oddanosťou. „Ak Boh pozrie na človeka v svojej milosti, človek je dobrý; ak na neho pozrie v hneve, je zlý. Ak Boh chce, môže pozrieť milostivo aj na hriešnika; potom je hriešny človek ospravedlnený, teda spravodlivý; zostáva síce hriešnikom, ale Boh ho pokladá za ospravedlneného (*stimul iustus - stimul peccator* -

¹⁴⁸ Porov. GÜNTHER, Morálna teo.

¹⁴⁹ GÜNTHER, Morálna teológia I/

¹⁵⁰ GÜNTHER, Morálna teológia I/

¹⁵¹ GÜNTHER, Morálna teológia I/

¹⁵² Porov. GÜNTHER, Morálna teo.

¹⁵³ Porov. FRANZEN, Malé dejiny c

hriešnik a zároveň spravodlivý“.¹⁵⁴ A na základe takéhoto vzťahu Boha k hriešnikovi, popiera rozdiel medzi smrteľným (*peccatum mortale*) a všedným hriechom (*peccatum veniale*).¹⁵⁵

Luther ani jeho prívrženci Cirkev neuznávajú; veria, že v tomto im nepomôžu ani jej sviatosti. Záleží len na subjektívnom postoji. Spoluzakladateľ protestantizmu a predstaviteľ reformácie vo Francúzsku Ján Kalvín (1509 - 1564) učil to isté, že „účinná milosť robí všetko pre predurčených; *dostatočná milosť* ponecháva ostatných k zatrateniu. Ani jedni, ani druhí s tým nemôžu nič urobiť. Boh je Pán. Kristus nezomrel za všetkých.“¹⁵⁶ Nasledovatelia a vyznávači Luthera „pokánie pokladali za sviatosť, potom neskôr za súčasť spovede, ktorá tvorila prípravu k Večeri Pánovej, teda sa pričlenilo k Sviatosti oltárnej a predstavovalo jej úvodnú časť. Tak je to až doteraz.“¹⁵⁷ Na odpustenie hriechov stačí ľútosť, bez vyznania hriechov. V *Malom katechizme* Luther určil, že ich spoveď sa skladá z dvoch častí: pokánia a rozhrešenia. Pri súkromnej spovedi je rozhrešenie osobné, pri verejnej je verejné pokánie a osobné, alebo aj všeobecné rozhrešenie.¹⁵⁸ Ušnú spoveď ich zakladateľ zrušil, ale „ponechal súkromnú spoveď, praktizovanú v rodinách, v nemocniciach. Okrem súkromnej spovede evanjelická cirkev uviedla do praxe spoveď verejnú, konanú v chrámoch a na ktorej sa zúčastňujú viacerí veriaci. Po príhovore, ktorý nabáda k pokániu, spovedajúci ľud odpovedá kladne na štyri spovedné otázky: Uznávate svoje hriechy? Lutujete ich? Veríte, že vám budú pre zásluhy Kristove odpustené? Sľubujete, že sa s pomocou Ducha Svätého polepšíte?“¹⁵⁹ Ľútosť nad hriechmi vedie k poznaniu vlastnej hriešnosti, ale nevyslobodzuje z nej. Rozhrešenie vnímajú formou zdieľania evanjelia, ktoré má moc z Kristových slov: „Čo rozviažete na zemi, bude rozviazané i v nebi.“¹⁶⁰ Článok 6 Augsburského vyznania viery (*de nova obedientia*) z roku 1530 hovorí o tom, že treba konať dobré skutky, ale veriaci sa nemajú spoliehať, že si nimi zaslúžia ospravedlnenie pred Bohom, pretože každý, kto verí v Krista, bude spasený - nie zo skutkov, ale jedine z viery (*sola fide*); a hriechy mu budú odpustené z milosti (*gratis*).¹⁶¹

¹⁵⁴ FRANZEN, Malé dejiny cirkve,

¹⁵⁵ Porov. GÜNTHÖR, Morálna teo

¹⁵⁶ REY-MERMET, T. *Človek pre l*

¹⁵⁷ STANČEK, E. *Cirkvi na Sloveni*:
Vojtaššáka, 2002, s. 92.

¹⁵⁸ Porov. FILO, J. *Ekumenický dial*

¹⁵⁹ Porov. STANČEK, Cirkvi na Slo

¹⁶⁰ Porov. GROMBIŘÍK, M. Luterá
30.03.2013]. Dostupné na internete:

¹⁶¹ Porov. HINCLICKY, O Augsbu
Dostupné na internete: <http://www.e>

Protestantská teória, vzhľadom na hriech, má veľmi pesimistické chápanie. Stručné zhrnutie Luthera o náuke hriechu znie: hriech ostáva i po krste, každý dobrý skutok je smrteľným hriechom a nejestvuje žiaden všedný hriech svojou prirodzenosťou.¹⁶² Nerozlišuje medzi dedičným a osobným hriechom, a ani medzi ťažkým a všedným. Táto náuka nie je v súlade s Katolíckym učením a s Tradíciou Cirkvi, lebo ponúka mylné chápanie človeka a milosti.

Pripomeňme si stručnú obhajobu katolíckej pravdy - Božia milosť predpokladá prirodzenosť. Inak, slovami Tomáša Kempenského: „Potrebujem tvoju milosť, ak mám premôcť svoju prirodzenosť [...], aby som mohol dobro začať, v ňom pokračovať a dovŕšiť ho.“¹⁶³ „Milosť je nadprirodzené svetlo a obzvláštny dar Boží; [...] dvíha človeka od pozemských vecí k láske nebeských a z telesného človeka robí duchovného. Teda čím väčší človek potláča a premáha prirodzenosť, tým dostáva väčšiu milosť, takže vnútorný človek sa každý deň novým navštívením zdokonaľuje podľa obrazu Božieho.“¹⁶⁴

Kódex kánonického práva k téme pokánia jasne určuje, že „individuálne a úplné vyznanie a rozhrešenie sú jediným riadnym spôsobom, ktorým sa veriaci, vedomý si ťažkého hriechu, zmieruje s Bohom a s Cirkvou.“¹⁶⁵ „Na prijatie spásonosného lieku sviatosti pokánia je potrebné, aby sa veriaci tak pripravil, aby sa zavrnutím hriechov, ktoré spáchal, a predsavzatím polepšiť sa, obrátil sa k Bohu. [...] Veriaci je povinný vyspovedať sa podľa druhu a počtu zo všetkých ťažkých hriechov spáchaných po krste.“¹⁶⁶ A odporúča spovedať sa i zo všedných hriechov. Podstatné je však „vnútorné skutočné obrátenie človeka, prejavujúce sa ľútosťou. Bez nej žiadne kňazské rozhrešenie nie je účinné.“¹⁶⁷ Obrátenie sa týka minulosti i budúcnosti. Hriech je tak pre nás vždy nanovo príležitosťou k sebazdokonaľovaniu, obráteniu a k tajomstvu Božieho milosrdenstva, ktoré je ponukou znovunadobudnutia našej slobody.

¹⁶² Porov. GÜNTHÖR, Morálna teo

¹⁶³ KEMPENSKÝ, T. *Nasledovanie*

¹⁶⁴ KEMPENSKÝ, *Nasledovanie Ki*

¹⁶⁵ Kódex kánonického práva, Trnav

¹⁶⁶ Kódex kánonického práva, s. 371

¹⁶⁷ GOGOLA, J. *Řeholní formace, C*

5 SÚČASNÉ UČENIE MAGISTÉRIA

Teraz si predstavíme náuku o teologickom rozlíšení hriechov podľa Katechizmu Katolíckej cirkvi a oficiálnych dokumentov Katolíckej cirkvi v chronologickom poradí. Zameriame sa na učenie Druhého vatikánskeho koncilu a na náuku obsiahnutú v pápežských dokumentoch bl. Jána Pavla II. a Benedikta XVI.; pričom uznávame aj zdravú a správnu náuku u ostatných pápežov (napríklad Pia XII. a Pavla VI.), ktorým sa podrobne nevenujeme, vzhľadom na vecný pragmatický charakter a obmedzený priestor v tomto type práce.

5.1 Druhý vatikánsky koncil

„Koncil sa pevne pridržiava názoru, že hriech je vždy vzburou proti Bohu. Z tejto vzbury alebo zo vzdialenia sa od Boha vyplývajú ostatné ťažké zmätky spojené s hriechom alebo z neho pochádzajúce.“¹⁶⁸

Koncil v Pastorálnej konštitúcii *Gaudium et Spes* o Cirkvi v súčasnom svete, z r. 1965, o hriechu vyhlásil, že „okliešťuje človeka, lebo mu prekáža dosiahnuť ľudskú plnosť.“¹⁶⁹ Vymenúva konkrétne hriechy doby bez výslovného teologického rozlíšenia „všetko, čo je proti samému životu, teda vraždy každého druhu, [...] všetko, čo poškodzuje celistvosť ľudskej osoby, [...] všetko, čo uráža dôstojnosť človeka, [...] nedôstojné pracovné podmienky, v ktorých sa zaobchádza s pracujúcimi ako s obyčajnými nástrojmi ziskuchtivosti, [...] sú naozaj hanebné činy a poškvrňujú civilizáciu, [...] sú ťažkou urážkou Stvoriteľa“¹⁷⁰.

Koncil podnecuje k náprave a nariaďuje, že „treba skoncovať s prehnanou túžbou po zisku, s nacionálnou ctižiadosťou, so snahami o politickú nadvládu, so strategicko-militaristickou vypočítavosťou, ako aj s machináciami s cieľom šírenia a nanútenia určitej ideológie.“¹⁷¹ Takýto sociálny rozmer hriechu je psychologicky nákazlivý, ohrozuje ľudstvo, vytvára solidaritu hriechu so spoločenským rázom, ktorá odvádza od Krista, a má hrozný dopad. Pápež v encyklike žiada odstrániť príčiny nesvornosti, nespravodlivosti;

¹⁶⁸ GÜNTHÖR, Morálna teológia I/t

¹⁶⁹ DRUHÝ VATIKÁNSKY KONC [22.03.2013]. Dostupné na internete: [http://www.vatikansky-koncil/c/gaudium-et-spes]

¹⁷⁰ DRUHÝ VATIKÁNSKY KONC

¹⁷¹ DRUHÝ VATIKÁNSKY KONC

podľa neho treba odstrániť i ducha panovačnosti a pohrdania, ľudskú závisť, nedôverčivosť, pýchu a ostatné egoistické vášne, čo je príčinou sporov a násilí medzi ľuďmi a národmi. Na prekonanie tohto zla vyzýva k zdokonaleniu a prehĺbeniu spolupráce medzinárodných organizácii podnecujúcich mier.

5.2 Katechizmus Katolíckej cirkvi

Katechizmus Katolíckej cirkvi potvrdzuje delenie hriechov na ťažké a všedné, a podáva ich špecifikáciu: „Hriechy možno rozlišovať podľa ich predmetu, ako sa to robí pri každom ľudskom čine, alebo podľa čností, ktorým protirečia či už nadmierou, alebo nedostatkom, alebo podľa prikázaní, s ktorými sú v rozpore. Možno ich zoradiť aj podľa toho, či sa týkajú Boha, blížneho, alebo samého hriešnika. Možno ich rozdeliť na hriechy duchovné a telesné, alebo aj na hriechy spáchané myšlienkami, slovami, skutkami, alebo zanedbaním.“¹⁷² Mierou hodnotenia je ich veľkosť a to, akú osobu postihuje. Najzávažnejší a najťažší z hriechov je hriech spáchaný zo zlomyseľnosti, z uváženej voľby zla.¹⁷³

Smrteľný hriech je slobodným a vážnym prestúpením Božieho zákona tým, že človek preferuje nižšie dobro. Nakoľko morálny zákon je vpísaný do srdca každého človeka, predpokladá sa, že každý jeho zásady pozná - i vzhľadom na dekalóg; teda úmyselné predstieranie nevedomosti, plné vedomie a plný súhlas, uvedomelé uváženie spáchaného skutku zväčšujú závažnosť hriechu; ak nie je hriešny čin napravený dokonalou ľútosťou a Božím odpustením, spôsobuje totálnu smrť.¹⁷⁴

Všedný hriech ponecháva v človekovi lásku, hoci ju uráža a zraňuje, v situácii, ak človek v nezávažnej veci (*materia levis*) nezachová zákon alebo ho neposlúchne vo vážnej veci (*materia gravis*), ale bez plného poznania a úplného súhlasu. Takýto hriech neruší zmluvu s Bohom, ale oslabuje čnosť lásky, duši prekáža v raste osobnej dokonalosti a zasluhuje si časný trest. Všedný hriech by sme mali oľutovať, inak bude naša vôľa v konaní dobra stále slabšia a môže nás to doviesť až k spáchaniu smrteľného hriechu.¹⁷⁵

Pripomeňme si však, že človek je vždy a za každých okolností vydaný Božej spravodlivosti a milosrdenstvu, preto má vždy konať s bážňou voči Prozreteľnosti, a nie s opovážlivým spoliehaním sa na Božie milosrdenstvo.

¹⁷² Katechizmus Katolíckej cirkvi, T1

¹⁷³ Porov. Katechizmus Katolíckej c

¹⁷⁴ Porov. Katechizmus Katolíckej c

¹⁷⁵ Porov. Katechizmus Katolíckej c

5.3 Ján Pavol II.

Blahoslavený Ján Pavol II. si veľmi dobre uvedomoval pojem *hriech*, jeho vážnosť, príčinu, dopad nielen osobný, ale i na celé pokolenie; preto sa mu venuje hneď v niekoľkých encyklikách i v exhortácii. Spomenieme si niektoré z nich:

Encyklika *Dominum et Vivificantem* - O Duchu Svätom živote Cirkvi a sveta, z r. 1986, pojednáva i o tom, že Duch Svätý má „ukázať svetu, čo je hriech, spravodlivosť a čo súd.“¹⁷⁶ Každý hriech kdekoľvek a kedykoľvek spáchaný, má vzťah ku krížu; „vo svojej prvotnej skutočnosti vzniká vo vôli a vo svedomí človeka predovšetkým ako neposlušnosť, čiže ako sprotivenie sa vôle človeka vôli Boha. Prvotná neposlušnosť predpokladá odmietnutie, alebo aspoň odsunutie pravdy obsiahnutej v Božom Slove, ktoré tvorí svet.“¹⁷⁷ Duch Svätý pozná tajomstvo človeka od počiatku, preto len on sám môže naplno ukázať, čo je hriech a pripomínať dedičnú hriešnosť ľudskej prirodzenosti. „Duch pravdy pozná prvotnú skutočnosť hriechu, vyvolaného vo vôli človeka pôsobením otca lži, ktorý je už odsúdený.“¹⁷⁸ „Analýza hriechu v jeho prvotnej dimenzii ukazuje, že pôsobením otca lži pôjde po celé ľudske dejiny o stály tlak, aby človek odmietal Boha až po nenávisť.“¹⁷⁹ Blahoslavený Ján Pavol II. potvrdzuje neodpušiteľné rúhanie proti Duchu Svätému, ktoré spočíva v odmietnutí prijatia spásy skrze obeť Krista, pre tvrdosť srdca hriešnika. Na hriech hľadá ako na rozvratný faktor, ktorý ťaží človeka a s ním i celý svet. Vyzýva k citlivosti pre hriech a správne formovaniu svedomia, ktorého plodom je aj správne pomenovanie dobra i zla - vzhľadom na ich prekrútené formy v dnešnej dobe.¹⁸⁰

V encyklike *Veritatis Splendor* - o základných otázkach cirkevnej náuky o mravnosti, z r. 1993, sa venuje i otázke základnej voľby, ako pravým výberom spojeným so skutkom človeka, ktorý ovplyvňuje nielen jeho samého. Pápež poukázal na vyhlásenie Tridentského koncilu v záležitosti delenia hriechov. V tejto súvislosti doplnil špecifikáciu hriechov o vážnosť matérie. Spomína i závažnosť sociálnych hriechov, ktoré sú nedôstojné ľudskej osoby. V otázke rozlišovania hriechov teológovia dospeli k názoru, že „odporovanie Božiemu zákonu, ktoré spôsobuje stratu posväcujúcej milosti - i večné

¹⁷⁶ JÁN PAVOL II., *Dominum et viv*

¹⁷⁷ JÁN PAVOL II., *Dominum et viv*

¹⁷⁸ JÁN PAVOL II., *Dominum et viv*

¹⁷⁹ JÁN PAVOL II., *Dominum et viv*

¹⁸⁰ Porov. JÁN PAVOL II., *Dominur*

zatratenie človeka, ktorý zomiera v stave tohto hriechu - môže byť jedine výsledkom konania, ktoré zahŕňa celého človeka, a teda konania podmieneného základnou voľbou. [...] Závažnosť hriechu treba merať skôr stupňom zaangažovania slobody, ktorým sa skutok spáchal, ako materiou tohto skutku.¹⁸¹ Upozorňuje, aby sa smrteľný hriech neredukoval na formálne pohrdanie Bohom alebo blížnym, pretože hriech je smrteľným aj vtedy, ak si človek dobrovoľne a pri plnom vedomí zvolí niečo, čo narušuje poriadok - a v takejto voľbe či skutku je už samotné pohrdanie Bohom. Smrteľný hriech je ten skutok, ktorým človek dobrovoľne odmieta Boha, a obracia sa na seba samého (*conversio ad creaturam*): neposlušnosťou voči Božím prikázaniam vo vážnej materii, hriechmi modloslužobníctva, odpadliveria a ateizmu.¹⁸² Ľudský skutok by mal byť zameraný na dobro, teda na posledný cieľ - na Boha.

V encyklike *Evangelium Vitae* - o hodnote a nenarušiteľnosti ľudského života z r. 1995, Svätý Otec opäť pripomína hrôzu hriechu a jeho katastrofálny dopad. „Sú dve cesty - jedna cesta života, druhá cesta smrti; je medzi nimi veľký rozdiel.“¹⁸³ Zdôrazňuje a novodobo vysvetľuje prikázanie „Nezabiješ!“, ktoré vo svete čím ďalej tým viac, prekračuje hranicu kresťanskej morálnosti, preto ho dopĺňa slovami: „Nenecháš zahynúť dieťa potratom, ani ho nezabiješ, keď sa narodí.“¹⁸⁴ Poukazuje na absolútnu a trvalú platnosť príkazu. „Nikto, za žiadnych okolností nemôže si nárokovať právo priamo zničiť nevinnú ľudskú bytosť.“¹⁸⁵ Cestu záhuby, ktorú nazval cestou smrti, idú tí ľudia, ktorí „nemajú súcit s chudobným, netrpia s trpiacim, neuznávajú svojho Stvoriteľa, zabíjajú svoje deti a potratom nechávajú hynúť Božie stvorenia; odvracajú sa od núdzneho, trápia sužovaného, sú advokátmi bohatých a nespravodlivými sudcami chudobných; sú plní všetkých možných hriechov.“¹⁸⁶ Napomína, aby sme my s tým nemali nič spoločné.

„Proti tebe samému som sa prehešil, a urobil som, čo je v твоjich očiach zlé.“¹⁸⁷
„Uznanie vlastný hriech, ba dokonca ísť ešte viac do hĺbky - uznanie sa za hriešnika, za

¹⁸¹ JÁN PAVOL II. *Veritatis splendor*. Dostupné na internete: <http://www.kpapezov/c/veritatis-splendor>, b. 69.

¹⁸² Porov. JÁN PAVOL II., *Veritatis splendor*.

¹⁸³ JÁN PAVOL II. *Evangelium vitae*. Dostupné na internete: <http://www.kpapezov/c/evangelium-vitae>, b. 54.

¹⁸⁴ JÁN PAVOL II., *Evangelium vitae*.

¹⁸⁵ JÁN PAVOL II., *Evangelium vitae*.

¹⁸⁶ JÁN PAVOL II., *Evangelium vitae*.

¹⁸⁷ Ž 51,6.

schopného hriechu a náklonného hriechu, je nevyhnutným základom návratu k Bohu.¹⁸⁸ Takto to tvrdil blahoslavený Ján Pavol II. v exhortácii *Reconciliatio et Paenitentia* - o zmierení a pokání, z r. 1984, kde hriech veľmi výstižne označil za sebvražedný úkon, zárodok smrti, ktorý je dielom ľudskej slobody, kde pôsobia činitele, ktoré ho prenášajú ponad ľudskú oblasť, kde sa svedomie, vôľa a city človeka stýkajú s temnými silami, ktoré ho takmer ovládajú;¹⁸⁹ je neposlušnosťou človeka, ktorý „úkonom svojej slobody neuznáva Boha za pána svojho života, aspoň v tej chvíli, keď porušuje jeho zákon,¹⁹⁰ odopiera podrobiť sa Bohu, čím sa narušuje aj jeho vnútorná rovnováha. Takýto rozpoltený človek vyvoláva rozpoltenosť aj vo svojich vzťahoch a k celému svetu.¹⁹¹

Pápež v tejto exhortácii vyhlásil veľmi konkrétne a jasné vyjadrenie o hriechoch: „S celou tradíciou Cirkvi smrteľným hriechom voláme ten úkon, ktorým človek slobodne a vedome odmieta Boha, jeho zákon, zmluvu lásky, ktorú mu Boh ponúka, a miesto k nemu obracia sa k sebe samému, k nejakej stvorenej a konečnej skutočnosti, k niečomu, čo sa protiví Božej vôli (*conversio ad creaturam*);¹⁹² ktorého predmetom je: veľmi vážna vec (alebo nezriadenosť) a človek sa ho dopustí s plným vedomím, rozhodnutým úmyslom, slobodným súhlasom.¹⁹³ Ak človek neopustí cestu k Bohu, a udržuje si spoločenstvo s ním, ale oslabuje lásku, a pochybí vo svojich skutkoch a úmysloch, pácha všedný hriech, ktorý nás „nezbavuje posväcujúcej milosti a lásky, a teda ani večnej blaženosti.“¹⁹⁴ Z dôvodu závažnosti objektívneho obsahu hriechu sa ťažký hriech v cirkevnom učení prakticky stotožňuje so smrteľným hriechom.¹⁹⁵

Tiež tu ocenil, ale neschválil teológmi navrhnuté trojaké rozlišovanie hriechov na: všedné, ťažké a smrteľné, pretože, ako vraví: „Ostáva vždy pravdou, že základné a rozhodujúce rozlišovanie je medzi hriechmi, ktoré ničia lásku, a hriechom, ktorý neusmrcuje nadprirodzený život: medzi životom a smrťou nejstvue nijaká stredná cesta.“¹⁹⁶

¹⁸⁸ JÁN PAVOL II., *Reconciliatio et*

¹⁸⁹ Porov. JÁN PAVOL II., *Reconcil*

¹⁹⁰ JÁN PAVOL II., *Reconciliatio et*

¹⁹¹ Porov. JÁN PAVOL II., *Reconcil*

¹⁹² JÁN PAVOL II., *Reconciliatio et*

¹⁹³ Porov.: JÁN PAVOL II., *Reconci*

¹⁹⁴ Ján Pavol II., *Reconciliatio et pae*

¹⁹⁵ Porov. JÁN PAVOL II., *Reconcil*

¹⁹⁶ JÁN PAVOL II., *Reconciliatio et*

5.4 Benedikt XVI.

Posledná pápežova encyklika *Caritatis in Veritate* - o integrálnom ľudskom rozvoji a láske v pravde, z r. 2009, poukazuje na závažné hriechy dneška. Okrem iného, v nej hovorí i o veľkom pohoršení nerovnosti, korupcie, nezákonnosti. Poukazuje na fundamentalistický terorizmus, detskú úmrtnosť, antikoncepciu, interrupciu, sterilizáciu žien, eutanáziu, kritizuje protirečiace práva, ktoré na jednej strane majú povahu nevyhnutnosti, zároveň však zneužívajú základné práva ľudstva, byrokráciu medzinárodných organizácii; odmieta oplodnenie v skúmavke (*in vitro*), výskum na embryách, možnosť ľudského klonovania a kríženia, a systematické eugenické plánovanie pôrodnosti.¹⁹⁷ Vyjadrenie Pavla VI., že svet trpí nedostatkom premýšľania,¹⁹⁸ Benedikt XVI. dopĺňa, že treba i „rozum očisťovať vierou a to platí aj pre politický rozum, ktorý sa nemá považovať za všemohúci,“ a naopak, náboženstvo „sa potrebuje stále očisťovať rozumom, aby ukazovalo svoju autentickú ľudskú tvár.“¹⁹⁹ Rozvoj človeka a národov závisí aj od riešenia problémov duchovnej povahy. Kým chudobní celého sveta stále klopú na brány blahobytu, bohatý svet riskuje, že nebude počuť toto klopanie na svoju bránu, pretože jeho svedomie dnes nie je schopné rozpoznať, čo je ľudské. Boh odhaľuje človeka človeku. Bez Boha človek nevie, kam má ísť, a nedokáže ani pochopiť, kým je. Preto treba, aby človek vstúpil sám do seba a spoznal základné normy prirodzeného morálneho zákona, ktoré Boh vpísal do jeho srdca. Najväčšou silou v službách rozvoja je preto kresťanský humanizmus.²⁰⁰

Súčasnú Magistérium uvádza teologické rozlíšenie hriechov v súlade so Zjavením. Jasne určuje rozdiel medzi ťažkým a všedným hriechom, a ťažký hriech prakticky stotožňuje so smrteľným. Ťažký je ten hriech, ktorého sa človek dopustí s plným vedomím i úmyslom a slobodným súhlasom, vo vážnej veci. Ak človek pochybí vo svojich skutkoch, ale udržuje priateľstvo s Bohom, vtedy pácha všedný hriech. Všetky hriechy všetkých ľudí majú sociálny rozmer, teda zraňujú celú spoločnosť - celý svet.

¹⁹⁷ Porov. BENEDIKT XVI., Caritas 22.03.2013]. Dostupné na internete: vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/

¹⁹⁸ Porov. PAVOL VI., Populorum p 22.03.2013]. Dostupné na internete: vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/

¹⁹⁹ BENEDIKT XVI., Caritas in veri

²⁰⁰ Porov. BENEDIKT XVI., Caritas

ZÁVER

Touto prácou sme vo svetle Božieho zjavenia, ako aj vo svetle celej dvetisícročnej cirkevnej tradície, podali zhrnutie katolíckej náuky o rozlíšení hriechov. Snažili sme sa objasniť ich rozdiel a stupeň vzdialenia sa od Boha. Na základe závažnosti hriechu, má toto prerušenie priateľstva s Bohom neblahý dopad nielen na človeka samotného a na jeho dušu, ale žiaľ, i celosvetový sociálny rozmer. Môžeme to pozorovať už z prvých kapitol Svätého písma, od stvorenia našich prarodičov, ktorých prvotný hriech sa dotýka každého jedného z nás, a práve ten spustil lavínu ďalších hriechov. I z Tradície vieme, že hriech je dedičným bremenom, ktoré dostávame do vienka hneď pri narodení, zároveň spolu s príležitosťami a prostriedkami, ako sa ho zbaviť, sa mu vyhnúť alebo s ním bojovať, a spolu s Ježišom nad ním zvíťaziť.

Všetky knihy Starého i Nového zákona sú akoby dotknuté hriechom, ale vzápätí presiaknuté Božím milosrdenstvom. V Starom zákone sú už naznačené prvé rozlíšenia - napríklad: hriechy voči Bohu, blížnemu, hriechy zo slabosti, či neskúsenosti, alebo i takzvané do neba volajúce hriechy, a iné. V Novom zákone prvý jasný podnet vyšiel od sv. Jána evanjelistu, ktorý píše o hriechu, ktorý vedie k smrti a o hriechu, ktorý nevedie k smrti; ale i synoptici prispeli náukou o hriechu proti Duchu Svätému; a svätý Pavol nás obohacuje svojou vypracovanou teológiou hriechu, v ktorej vysvetľuje pôvod a účinky zla - hriech spája s telom, zákonom a smrťou.

Na hlbšie preskúmanie a rozšírenie náuky, cirkevní učitelia čerpali inšpiráciu práve z posvätných kníh Svätého písma. V chronologickom slede môžeme krásne sledovať, ako teológovia nielen seba navzájom, ale i nás obohacujú a túto náuku dopĺňajú. Náuka svätého Augustína, stavia ťažké hriechy proti ľahkým, ktorých rozlíšenie v takomto znení uznávame až podnes. Kým svätý Augustín chápe hriech ako vzdialenie sa od Boha a príklon k nižším dobrám, svätý Tomáš Akvinský svoju náuku o hriechu rozpracúva v zmysle urážky až odvrátenia sa od Boha. Svojimi náukami obaja patria medzi najviac uznávaných teologických mysliteľov na svete, o čom svedčia ich výsledky, ktoré položili základ pre terajšie učenie Magistéria.

Práca vyžadovala štúdium témy hriechu v rôznych obdobiach a oblastiach. Pre lepšie pochopenie dimenzie hriechu sme použili výroky rôznych svätcov a teológov (na tému ťažký a ľahký hriech), ktorí vo svetle katolíckej náuky hriech objasňujú a múdro napomínajú; vyzývajú k ostrážitosti voči nástrahám hriechu, k väčšej citlivosti svedomia,

nakoľko hriech človeka má zásah práve na srdce človeka. Najvýznamnejším svätcom a patrónom v oblasti morálnej teológie je Alfonz Maria de' Liguori, ktorý veľmi do hĺbky konkretizuje nami rozoberanú tému - v zmysle krivej prísahy a preklínania, ktorej sa z hľadiska nielen obohatenia, ale i aktuálnosti venujeme viac ako iným teológom. Na viacerých miestach spomíname nielen náuku, ktorá je všeobecne Katolíckou cirkvou uznávaná, ale aj iné filozofické pohľady, ktoré dávajú podnet na jej doplnenie, rozšírenie, prípadne, prehodnotenie.

V práci obhajujeme katolícku náuku o hriechu - pri porovnaní s luteránmi, ktorí vyznávajú učenie Martina Luthera. Jeho tézy sú pre naše učenie neprijateľné z dôvodu odlišnosti a mylnosti, napríklad v chápaní skazenej prirodzenosti, ospravedlivení a iné. Luther neuznáva všedné hriechy, podľa neho človek ťažko hreší i dobrým skutkom.

Cirkevné dokumenty potvrdzujú náuku o rozlíšení hriechov na ťažké a všedné, ktorá hovorí o tom, že ťažký hriech sa pácha vtedy, ak je konaný vo vážnej veci, s plným vedomím, úmyslom a slobodným súhlasom. S istotou môžeme tvrdiť, že hriech je síce vnútorným postojom srdca človeka, teda osobnou záležitosťou, ale pokušeniam a nástrahám musíme čeliť z viacerých strán: z tela, sveta a diabla.

Špecifikáciu hriechov dneška si spomíname v pápežských encyklikách, ktoré pojednávajú aj o hriechoch súčasnej doby. Vidíme, že tento sebvražedný úkon, nevraždí len seba, ale zabíja všetkých ľudí navzájom. Pápeži nás v dokumentoch oboznamujú s úžasným zásahom hriechu na celú spoločnosť, ktorá sa rozrastá do neuveriteľných rozmerov, kedy niektoré zákony doslova obhajujú hriech. Môžeme pozorovať, že vo svete je mnoho faktorov, ktoré vplývajú na človeka zo všetkých strán, ktorých úmyslom je, aby človek zhrešil, stratil slobodu, stal sa otrokom hriechu, ktorý plodí katastrofálne sociálne dôsledky na celé ľudstvo.

Sami vidíme i osobne cítime všestranný rozmer hriechu a jeho dopad. Na otázku: Ako odstrániť túto zlobu zo sveta?, nám môže pomôcť i zamyslenie sa nad sebou samým - v akých rozmeroch ja prispievam a „obohacujem“ druhých svojimi hriechmi?

Verím, že táto práca môže byť obohacujúcim prínosom pre všetkých, ktorí nie sú ľahostajní, ako voči sebe, tak i k blížnemu, a podnetom pre uvedomenie si vlastnej hriechnosti, a následne pre formáciu svedomia i konania vo väčšej zodpovednosti; a takýmto osobným spôsobom môže človek podporiť solidaritu sveta, ktorej cieľom je Láska sama v svojej podstate.